

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Podmínky pro aplikaci Dlouhodobého záměru
vzdělávání MŠMT v segmentu předškolního vzdělávání
ve Středočeském kraji**

Conditions for applying of Long-term intention of education of the
Ministry of Education, Youth and Sports in the segment of
preschool education in the Central Bohemian Region

Bc. Irena Novosadová, DiS.

Vedoucí práce:	PhDr. Jindřich Fryč
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Management vzdělávání

2016

Prohlašuji, že závěrečnou diplomovou práci na téma „Podmínky pro aplikaci Dlouhodobého záměru vzdělávání MŠMT v segmentu předškolního vzdělávání ve Středočeském kraji“ jsem vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze 15. dubna 2016

.....
Bc. Irena Novosadová, DiS.

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Jindřichu Fryčovi za jeho cenné rady a inspirativní podněty při vedení mé práce.

Rovněž bych ráda poděkovala pedagogickým pracovnícům, které poskytly cenné údaje v případové studii a současně všem mým blízkým za psychickou podporu během vzniku této práce.

ABSTRAKT:

Tato diplomová práce se soustředí na oblast předškolního vzdělávání ve Středočeském kraji v souvislosti s aplikací Dlouhodobých záměrů rozvoje vzdělávání v ČR (dále DZ) MŠMT a kraje. Zvláštní pozornost je věnována souvislostem a vývoji aktuálního problému, kterým jsou déleodoběji neuspokojené poptávky po umístění v mateřských školách v některých částech regionu.

Cílem této práce je zmapovat demografická a socioekonomická specifika zkoumaného regionu a jejich vývoje v posledním desetiletí, jakožto prostředí pro předškolní vzdělávání.

V teoretické části práce mapuje srovnání DZ MŠMT 2015-2020 s draftem jemu odpovídajícího dokumentu Středočeského kraje (2016). Přináší diskuse vybraných kapitol Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání v ČR MŠMT a Středočeského kraje v evropském rámci předškolního vzdělávání. Nastiňuje zhodnocení úspěšnosti aplikace DZ Středočeského kraje v minulém období ve světle statistických údajů.

Stěžejní bod výzkumné části tvoří interpretace statistických údajů o počtu přijatých/nepřijatých dětí v předškolním vzdělávání za uplynulých pět let a jejich vztah k Dlouhodobému záměru vzdělávání MŠMT, resp. Středočeského kraje.

Závěrečná část práce přináší výsledky šetření, které ilustrují nastolené trendy na případové studii dvou odlišných mateřských škol v okrese Praha-západ: Hostivice a Jeneč.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Komparace, dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy, předškolní vzdělávání, demografický vývoj, potřeby praxe, případová studie, strategie rozvoje, MŠMT, Středočeský kraj

ABSTRACT:

This thesis focuses on the area of preschool education in the Central Region in connection with the application of the Long-term Plan on Education (DZ) of the Ministry and of the region.

Special attention is paid to the context and development of the current problem, which is longer-term unmet demand for placement in kindergarten in some parts of the region.

The aim of this paper is to describe the demographic and socioeconomic specifics of the investigated region and their development over the last decade as an environment for pre-school education.

The theoretical part of this work presents a comparison of DZ of Ministry of Education from 2015 to 2020 with its corresponding draft document of the Central Bohemian Region (2016). It brings the discussion of selected chapters of the Strategic Plan of the Ministry of Education and Training of the Central Region in the European pre-school education. It outlines the evaluation of success by DZ the Central Region in the past in the light of statistical data.

The focal point of the research section consists of interpretations of statistical data on the number of received / missed children in preschool education over the past five years and their relation to the Long-term Plan for Education Ministry, respectively. Central Bohemia.

The final part presents the results of surveys that illustrate this trend in a case study of two different kindergartens in the district of Prague-West: Hostivice and Jeneč

KEYWORDS:

Comparison, Long-term intention of education and development of educational system of the Czech Republic, preschool education, demographical trends, practical needs, case study, development strategies, Central Bohemian Region.

Obsah

1	Úvod	7
2	Teoretická východiska, koncepce a právní rámec předškolního vzdělávání.....	9
2.1	Evropský přístup k předškolnímu vzdělávání.....	9
2.2	Koncepce vzdělávání MŠMT, její právní rámec, východiska	12
2.3	Koncepce vzdělávání na úrovni krajů, její právní rámec, východiska	19
2.4	Demografické a socioekonomické prostředí PV	20
3	Situace předškolního vzdělávání ve Středočeském kraji.....	24
3.1	Demografická charakteristika kraje	24
3.2	Statistické zhodnocení vývoje kapacit PV ve Středočeském kraji	25
3.3	Rozvoj předškolního vzdělávání v dokumentech Středočeského kraje.....	31
3.4	Srovnání DZ MŠMT s DZ Středočeského kraje.....	32
4	Případová studie dvou mateřských škol z okresu Praha-západ	39
4.1	Vývoj obyvatelstva ve sledovaných sídlech	40
4.2	Identifikační údaje a vývoj sledovaných mateřských škol	43
4.2.1	Mateřská škola Hostivice.....	44
4.2.2	Mateřská škola Jeneč	46
4.3	Soukromé mateřské školy v Hostivici	49
4.4	Perspektivy dalšího vývoje	53
5	Diskuse výsledků a perspektiv	55
6	Závěr	58
	Seznam použité literatury	61
	Seznam grafů	64
	Seznam tabulek.....	65
	Seznam vyobrazení.....	66
	Seznam zkratk.....	67

1 Úvod

Z pohledu celé řady odborníků představuje etapa preprimárního vzdělávání zásadní období v životě člověka. Představuje nezbytný základ pro jeho úspěšné celoživotní učení, jeho zapojení do společnosti, jeho osobní rozvoj a pro jeho zaměstnatelnost v dospělosti. V konečném důsledku má pozitivní dopad na sociální, ekonomickou i vzdělávací oblast každého člověka.

Řada odborníků volá proto po vysoce kvalitním systému předškolního vzdělávání a péče, který všem dětem bez rozdílu umožní rozvinutí vlastního potenciálu.

Tyto a mnoho dalších myšlenek zaznělo v dokumentu Evropské komise: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny ze 17. února 2011, který zazněl na zasedání Rady Evropské unie v Bruselu a který se mimo jiné stal odrazovým můstkem pro vznik koncepčních materiálů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Jednotlivé kraje pak rozpracovávají koncepce do konkrétních podmínek realizace.

Cílem této práce je analyzovat východiska a praxi předškolního vzdělávání ve Středočeském kraji, zvláště s ohledem na demografická a socioekonomická specifika regionu.

V teoretické části se tato závěrečná práce zabývá analýzou koncepčních materiálů MŠMT, jejich srovnáním a mírou akceptace v koncepčních materiálech na krajské úrovni a dále pakl mírou aplikace v terénu, který je představován vybranými subjekty poskytujícími předškolní vzdělávání ve Středočeském kraji.

V praktické části jsou diskutovány podmínky předškolního vzdělávání ve Středočeském kraji. Za významný faktor pro strategii předškolního vzdělávání v regionu považujeme současné demografické trendy, především suburbanizaci, kdy v okolí velkých sídel vzrůstá populace mladých rodin s malými dětmi a předškolní zařízení čelí velkému tlaku na umístění těchto dětí. Část jevů lze ilustrovat na příkladu časových řad celého Středočeského kraje, pro zpřesnění pak jsou použita data za okres Praha západ.

V následující části jsou uvedeny případové studie dvou odlišných mateřských škol, které se nacházejí v těsné blízkosti hlavního města Prahy: ve městě Hostivice a v obci Jeneč.

Závěr práce přináší shrnutí poznatků a doporučení pro další vývoj s ohledem na postupně slábnoucí populační nárůst ve studovaném regionu a nové požadavky, kladené v současnosti na předškolní vzdělávání.

2 Teoretická východiska, koncepce a právní rámec předškolního vzdělávání

2.1 Evropský přístup k předškolnímu vzdělávání

Tak, jak zaznělo v dokumentu Evropské komise: "Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny!", vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče má pozitivní dopad na oblast sociální, ekonomickou i vzdělávací.

Předškolní vzdělávání hraje klíčovou roli při vytváření základů pro dosažení lepších dovedností budoucích občanů EU, což umožní řešit střednědobé a dlouhodobé výzvy a vytvářet kvalifikovanější pracovní sílu, která bude schopna přispívat k technologickému vývoji. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 1)

Vytvářet kvalifikované pracovní síly, které jsou předpokladem konkurenceschopnosti na trhu práce budoucích zaměstnanců, není v současném světě záležitostí pouze odborného vzdělávání na vyšších stupních škol, případně vysokých školách, ale k tomuto cíli lze směřovat už v mateřských školách při koncipování předškolního vzdělávání.

Neméně důležitou roli představuje vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče v oblasti, která umožňuje rodičům lépe sladit rodičovské a pracovní povinnosti, čímž se zároveň podporuje jejich zaměstnatelnost. V tomto ohledu tento systém přispívá tedy nejenom k možnostem budoucího vzdělávání dětí, ale také k jejich integraci do společnosti, k dobrým životním podmínkám a k zaměstnatelnosti v dospělosti. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 1)

Tím, že se nabídne kvalitní předškolní vzdělávání, přispívá tento systém k podpoře zaměstnatelnosti rodičů dětí předškolního věku. V tomto ohledu se jako problém ukazuje rovněž nedostatek služeb péče o děti do 3 let věku s prokázanou poptávkou po službách pro děti starší 2 let. Nedostupnost mateřských škol pro děti starší 3 let je také regionálně výrazná.

Tímto problémem se zabývá i vláda ČR a svými opatřeními se snaží podpořit sladění pracovního a rodinného života rodičů s malými dětmi za účelem možnosti participace

rodičů na trhu práce. Stěžejním předpokladem služby péče o děti je harmonizaci pracovních a rodinných rolí. Nedostatečná nabídka těchto služeb ztěžuje rodiči udržet kontakt se zaměstnáním v době péče o dítě a i následný návrat k výdělečné činnosti není jednoduchý. Vláda vydává opatření k zavedení nových služeb péče o děti a k rozvoji služeb stávajících.

Obzvláštní přínos má systém předškolního vzdělávání a péče pro znevýhodněné děti a děti z rodin migrantů nebo z rodin s nízkými příjmy: může jim pomoci vymanit se z chudoby a nefunkčního rodinného zázemí. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 2)

Zásadní se jeví vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče, který všem dětem umožní rozvinutí vlastního potenciálu, čímž může přispět ke snížení případů předčasného ukončení školní docházky a k již zmíněnému zajištění podmínek k vyhnutí riziku chudoby a sociálního vyloučení. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 2)

V tomto ohledu vykazuje předškolní systém v ČR určitou výhodu. Od 1. 1. 2005 umožňuje školský zákon dětem jeden rok před nástupem do základní školy docházku do mateřských škol bezplatně. Tím je do určité míry zpřístupněno předškolní vzdělávání všem dětem bez ohledu na případné materiální či sociální znevýhodnění. Rovněž uzákoněná povinnost přednostního přijímání dětí před nástupem do základní školy do mateřských škol působí synergicky na nastolený trend, který je patrný z citovaných evropských materiálů.

V souladu s výše uvedenými aspekty závisí budoucnost Evropy na inteligentním, udržitelném a inklusivním růstu, jehož lze dosáhnout především zlepšením kvality a účinnosti vzdělávacích systémů v celé Evropě.

Systém předškolního vzdělávání a péče představuje nezbytný základ pro úspěšné celoživotní učení dítěte, jeho zapojení do společnosti a osobní rozvoj a pro zaměstnatelnost v dospělosti. Předškolní vzdělávání a péče doplňují ústřední roli rodiny; mají hluboký a dlouhodobý vliv, jehož opatření učiněná v pozdějším období nemohou dosáhnout.

První zkušenosti z dětství vytvářejí základ pro veškeré následující učení. Položí-li se pevné základy vzdělávání v raném dětství, další učení, které pak s vysokou pravděpodobností bude pokračovat po celý život, je účinnější. Dobré základy také snižují riziko předčasného ukončení školní docházky, zvyšují vyrovnanost výsledků vzdělávání, snižují náklady, které nese společnost v souvislosti s promarněním talentů a omezují veřejné výdaje na sociální,

zdravotní, a dokonce i soudní systém. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 3)

Zajistit širší pokrytí služeb předškolního vzdělávání a péče zůstává tedy problémem do budoucna. Je však také třeba zaměřit se na kvalitu systému předškolního vzdělávání a péče: v této otázce začaly členské státy v posledních letech usilovat o užší spolupráci na úrovni EU. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 5)

Většina opatření na úrovni EU se dosud zaměřovala na zvýšení kapacit v zařízeních péče o dítě a předškolních zařízeních, aby více rodičů, především matek, mohlo vstoupit na trh práce. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 5)

Všeobecně dostupný, vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče může odstranit rozdíly v sociálním rozvoji a gramotnosti mezi dětmi ze sociálně znevýhodněných rodin a ostatními dětmi, a rozbít tak bludný kruh špatných výsledků a nezájmu o vzdělávání, které často vedou k předčasnému ukončení školní docházky a v důsledku toho k přenosu chudoby z jedné generace na druhou. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny., s. 7)

Předčasné ukončení školní docházky může mít pro jednotlivce dramatické důsledky: těmto jedincům více hrozí nezaměstnanost nebo zaměstnání na nejistých či špatně placených pozicích, během svého života často žijí z podpory či využívají jiných sociálních programů a musí čelit vysokému riziku chudoby a sociálního vyloučení. Dále se často nevzdělávají a také se méně účastní voleb a dalších demokratických procesů. Pro naši společnost představuje předčasný odchod ze školy obrovské plýtvání potenciálem.

Z provedených výzkumů vyplynulo, že první roky života jsou z hlediska rozvoje osobnosti nejdůležitější. V tomto období se vytvářejí základy hlavních návyků a vzorů chování pro celý další život. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 9)

Získávání nekognitivních dovedností (jako vytrvalost, motivace, schopnost interakce s ostatními) v raném dětství je nutnou podmínkou pro jakékoliv další učení a úspěšné zapojení do společnosti: programy předškolního vzdělávání a péče by tedy kromě

kognitivního učení měly zahrnovat také socializační aktivity a výuku široké řady nekognitivních dovedností.

Integrace péče a vzdělávání je tedy nezbytná, a to bez ohledu na to, zda je systém předškolního vzdělávání a péče rozdělen na péči o dítě od narození do tří let věku a na předškolní vzdělávání od tří let do dosažení věku školní docházky, nebo zda je založen na jednotném modelu zahrnujícím celou věkovou škálu od narození do zahájení povinné školní docházky. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 7)

Mechanismy zabezpečující kvalitu předškolního vzdělávání a péče jsou obvykle založeny na smluvním pedagogickém rámci a pokrývají celé období od narození do dosažení věku povinné školní docházky. Takové rámce jsou širší než tradiční vzdělávací programy. Mohou definovat požadavky na dovednosti zaměstnanců, pedagogickou orientaci a standardy a regulační rámec pro služby předškolního vzdělávání a péče. (EVROPSKÁ KOMISE: Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny, 2011, s. 11)

Je tedy otázkou, zda se budou zřizovat v rámci mateřských škol třídy pro děti mladší tří let, zda bude za určitých podmínek probíhat integrace dětí mladších tří let do běžných tříd MŠ, nebo zda budou koncipována samostatná zařízení pro děti mladší tří let typu jesle, apod. Na vzniku těchto zařízení by dle určitých pravidel participovaly různé resorty (školství, zdravotnictví, sociálních věcí).

Tyto myšlenky se staly nosnou kostrou úvodních úvah kompetentních odborníků, které směřovaly k vytvoření Strategie vzdělávání v ČR do roku 2020 a následně se tyto myšlenky promítly do Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy MŠMT na období 2015 – 2020.

Těmito dokumenty se zabývají následující kapitoly této práce.

2.2 Koncepce vzdělávání MŠMT, její právní rámec, východiska

To, jakým směrem, v jaké kvalitě a s jakými prioritami se bude ubírat česká vzdělávací soustava, určuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy, který vypracovávají pracovníci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020 je zpracován v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a obsah materiálu a jeho členění odpovídá požadavkům vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv, ve znění pozdějších předpisů. (Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání v ČR, 2015, s. 4)

§ 9 Dlouhodobé záměry

(1) Ministerstvo zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky, projednává jeho návrh s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji, předkládá jej vládě ke schválení a zveřejňuje jej způsobem umožňujícím dálkový přístup. Vláda předkládá dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu k projednání.

(4) Dlouhodobé záměry se vyhodnocují a zpracovávají jednou za 4 roky postupem uvedeným v odstavcích 1 a 2 (Školský zákon, 2004, § 9).

Ve své podstatě představuje Dlouhodobý záměr ČR významný nástroj formování vzdělávací soustavy a je základem komunikace mezi centrem a kraji. Zakotvuje záměry, cíle a kritéria vzdělávací politiky vycházející ze Strategie 2020, určuje rámec dlouhodobých záměrů krajů a sjednocuje přístup státu a jednotlivých krajů zejména v oblasti nastavení parametrů vzdělávací soustavy. Trendy a cíle stanovené na úrovni ČR krajské úřady rozpracovávají pro specifické podmínky a potřeby svého kraje, navrhují a zdůvodňují svá konkrétní řešení. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2015, s. 4)

Tento stěžejní dokument, který udává tón, charakter a směr českému školství, tj. Dlouhodobý záměr ČR, navazuje na Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011-2015 a vychází ze schváleného dokumentu Strategie 2020, která přináší myšlenky, na něž DZ rovněž navazuje. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2015.)

Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání se zabývá vzdělávací soustavou bez rozdílu zřizovatelů, pevně se drží díkce zákona – konkrétně školského zákona. Je připraven pro

celý systém regionálního školství České republiky. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2015.)

Dlouhodobý záměr ČR je vyhodnocován v souladu s ustanovením § 9 školského zákona jednou za čtyři roky před přípravou nového dlouhodobého záměru. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2015, s. 4)

Společenské, ekonomické a environmentální změny ve světě, kterými společnost prošla v minulém období, a zejména pak ekonomická krize, posílily význam kvalitního vzdělání jak z pohledu úspěšnosti na trhu práce, tak z hlediska společenské soudržnosti a udržitelného rozvoje, ale také z hlediska působení na pozitivní sebehodnocení. Investice do vzdělání jsou významné i pro stát. Z dat uvedených v publikaci OECD Education at a Glance je patrné, že v zemích OECD je více než polovina růstu HDP spojena s růstem příjmu osob s vysokoškolským vzděláním. OECD současně upozorňuje, že úspěch na trhu práce je stále více spojen s celoživotním vzděláním, které je zejména ve vyšších věkových skupinách stále nedostatečné. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2015, s. 7)

Při sestavování dokumentu autoři vycházeli mimo jiné z dokumentu Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, která vznikla v roce 2014, v nepodstatné míře reflektovali myšlenky a návrhy Evropské komise a v neposlední řadě signály z pedagogického a s ním souvisejícího terénu.

Strategie vzdělávání 2020 je klíčovým dokumentem a zároveň podmínkou pro čerpání prostředků z Evropské unie.

Na základě důkladného zhodnocení současného stavu vzdělávací soustavy v České republice stanovuje Strategie pro následující období tři průřezové priority:

- *snižovat nerovnosti ve vzdělávání,*
- *podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad,*
- *odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.*

Intervence vzdělávací politiky by v následujících letech měly důsledně vycházet ze zhodnocení aktuálního stavu dané problematiky, zaměřovat se především na průběžné zvyšování kvality existujících institucí, kultivaci vztahů a posilování součinnosti mezi

jednotlivými aktéry ve vzdělávání, a především vést ke zlepšování v oblasti výuky a učení.
(Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, 2014, s. 12)

V oblasti předškolního vzdělávání se Strategie zaměřuje na rozvíjení předložených opatření s cílem:

- *zavést poslední rok předškolního vzdělávání jako povinný,*
- *včasnou diagnostikou potíží dítěte v průběhu předškolního období eliminovat odklady školní docházky (na bázi spolupráce mezi rodiči, předškolními pedagogy a poradenskými institucemi, zdravotníky a orgány sociálně právní ochrany dětí, případně poskytovateli služeb sociální prevence),*
- *systematickým posilováním sítě mateřských škol a jejich kapacit vytvářet podmínky pro to, aby každé dítě, jehož zákonní zástupci o to požádají, mohlo být přijato do předškolního vzdělávání,*
- *posilovat výchovnou a vzdělávací funkci předškolní nerodičovské péče o děti; alternativní formy péče o děti ve věku do zahájení povinné školní docházky, které nemají silné výchovné a vzdělávací poslání (např. dětská skupina), podporovat jen jako dočasnou alternativu do doby dostatečného navýšení kapacit mateřských škol, popř. jiných vzdělávacích institucí,*
- *posilovat spolupráci mezi rodinou a školním prostředím,*
- *cíleně zvyšovat účast na předškolním vzdělávání dětí ze skupin a lokalit ohrožených sociálním vyloučením,*
- *zahájit diskuzi o obsahu vzdělávání učitelů mateřských škol a možném požadavku na jejich vyšší kvalifikaci,*
- *ve spolupráci s ostatními věcně příslušnými resorty navrhnout systémové řešení v oblasti vzdělávání a péče o děti do 3 let.*

(Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, 2014, s.15)

Rovněž v poslední výroční zprávě, kterou Česká školní inspekce vydala v prosinci 2015, je vyzdvihován význam a charakterizována struktura předškolního vzdělávání v České republice.

Předškolní vzdělávání je nedílnou součástí vzdělávacího systému České republiky. Je obecně pojímáno jako výchozí etapa celoživotního vzdělávání a v Mezinárodní normě pro klasifikaci vzdělávání ISCED (1999) je předškolní institucionální vzdělávání označováno jako preprimární vzdělávání a vymezeno jako počáteční – nultá úroveň. (Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2014/2015, 2015, s. 6)

Jak se dovídáme z materiálů EURYDICE¹, všechny evropské země mají pro děti ve věku před zahájením primárního vzdělávání zavedený systém formálního vzdělávání a péče. Organizační modely těchto zemí se často liší, nejčastěji se využívají dva modely – tzv. integrovaný a tzv. dělený.

Integrovaný model preprimárního vzdělávání mají severské a baltské země, Chorvatsko a Slovinsko. V tomto modelu za vzdělávání a péči o děti od 0 do 6 let zodpovídá pouze jedno ministerstvo a vzdělávání se poskytuje většinou ve stejném zařízení. Oproti tomu tzv. dělený model, který je uplatňován v ostatních evropských zemích poskytuje služby odděleně pro děti mladší a pro děti starší. Za vzdělávání a péči o děti od 0 do 6 let zodpovídají dvě i více ministerstev.

V České republice je institucionální předškolní vzdělávání zajišťováno mateřskými školami, ve kterých jsou vzdělávány děti zpravidla od 3 do 6 let, mohou se v nich však vzdělávat i děti mladší 3 let a děti s odloženou povinnou školní docházkou. (Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2014/2015, 2015, s. 6)

Na základě akceptace výše uvedených dokumentů patří mezi hlavní úkoly v oblasti předškolního vzdělávání pro následující období především:

- *zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání,*
- *podpora mateřských škol při začleňování dětí ze znevýhodněných skupin,*
- *v místech zvýšeného zájmu o předškolní vzdělávání navýšení nedostatečných kapacit mateřských škol,*
- *zvyšování kvality předškolního vzdělávání.*

(Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2014)

K těmto základním úkolům v oblasti preprimárního vzdělávání byla na úrovni MŠMT rovněž navržena opatření, jejichž prostřednictvím budou úkoly naplňovány.

V případě **zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání** je potřeba připravit návrh legislativní úpravy a v rámci legislativního řešení zajistit přijetí dítěte do posledního ročníku před nástupem do základní školy v rámci spádového obvodu, případně jeho přijetí v jiném zařízení, které je zařazeno v rejstříku škol a školských zařízení. Rovněž se hovoří o zřizování přípravných tříd základních škol jako alternativním způsobu předškolní přípravy určené nejen pro děti se znevýhodněním, ale i např. pro děti s odkladem povinné školní docházky. Současně se zavedením povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání zahájí diskuzi se zástupci MPSV, OSPOD a dalšími odborníky v této oblasti o možnosti odebrání sociálních dávek pro rodiny, jejichž děti se nezúčastní předškolního vzdělávání v případě neúspěchu jiných stimulů.

Při **začleňování dětí ze znevýhodněných skupin** jsou odborníky MŠMT ve spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí a dalšími odborníky v této oblasti navrhována opatření, která mají motivovat rodiny ze skupin a lokalit ohrožených sociálním vyloučením k účasti jejich dětí v mateřské škole, popř. v jiném zařízení pro děti předškolního věku.

Dlouhodobý záměr navrhuje začlenit problematiku vzdělávání dětí ze skupin a lokalit ohrožených sociálním vyloučením do programů, které připravují pedagogy předškolního vzdělávání. Je neméně důležité, systematicky rozvíjet takové kompetence pedagogů mateřských škol, které účinně pomohou při začleňování dětí s potřebou podpůrných opatření do běžných mateřských škol.

Navýšení nedostatečných kapacit mateřských škol v místech potřeby větší kapacity mateřských škol bude dle zmiňovaných opatření s podporou nejen obcí, ale i MŠMT prostřednictvím fondu MŠMT (a MF) na podporu kapacit MŠ a ZŠ a dále též z rozpočtu ERDF v rámci Integrovaného regionálního operačního programu.

Dílním úkolem v této oblasti se jeví zvýšit zodpovědnost a zainteresovanost obcí při zvyšování kapacity mateřských škol především v těch lokalitách, kde došlo k nárůstu koncentrace mladých rodin s dětmi.

Ministerstvo v rámci svých opatření hodlá podporovat vznik mateřských škol určených ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele, bude podporovat vznik tzv. firemních mateřských škol.

K navýšení kapacit v předškolním vzdělávání lze využít i možnosti budování zařízení, která budou zajišťovat vzdělávání a péči o děti mladší tří let. V této souvislosti vyvstává

potřeba zahájit diskuzi se zástupci MZd, MPSV, která se bude týkat právě výchovy a péče dětí do 3 let. MŠMT bude spolupracovat s MPSV při zajištění možnosti přístupu dětí mladších 3 let za konkrétních podmínek do zařízení pro děti předškolního věku.

Dalším úkolem, který vyplývá ze Strategie 2020 i z Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání MŠMT, je **zvyšování kvality předškolního vzdělávání**. Kvalita předškolního vzdělávání je přímo úměrná kvalitě připravenosti absolventů pedagogických škol. MŠMT si klade za cíl připravit analytický podklad pro diskuzi o potřebě vyšší kvalifikace učitelů mateřských škol. Možnost zvýšení kvalifikace učitelů v mateřských školách se chystá projednat s Asociací předškolní výchovy, Asociací středních pedagogických škol, dalšími profesními organizacemi a dalšími odborníky v oblasti předškolního vzdělávání. MŠMT zahájí diskuzi o úrovni kvalifikačních předpokladů pro výkon učitele mateřské školy. Nové aspekty vzdělávání kladou vysoké nároky na kompetence učitelů mateřských škol. Je poukazováno na význam vysokoškolského vzdělání učitelů mateřských škol. Všechny pedagogické fakulty v České republice otevírají obor Učitelství pro mateřské školy a to přesto, že do dnešního dne povinnost vysokoškolského vzdělávání předškolních pedagogů uzákoněna není.

Pro možnost zvýšení kvality předškolního vzdělávání zhodnotí MŠMT dosavadní zkušenosti s uplatňováním rámcových a školních vzdělávacích programů, navrhuje úpravy v souladu s plánovaným zastřešujícím kurikulárním dokumentem typu Národní program vzdělávání. Rovněž se provede zhodnocení dosavadní účinnosti dvoustupňového kurikula a zjednoduší se mechanismus provádění úprav v ŠVP při změnách RVP. Chystá se podpora manuální zručnosti dětí a zavádění prvků polytechnické výchovy ve vzdělávání v mateřských školách (např. používáním různých technických hraček a stavebnic, vypracováním metodických doporučení vč. uvedení příkladů dobré praxe, apod.)

(Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2014)

2.3 Koncepce vzdělávání na úrovni krajů, její právní rámec, východiska

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Předškolní vzdělávání je zabezpečováno mateřskými školami. Samostatně mohou být zřízeny mateřské školy pro děti se zdravotním postižením. Mateřské školy jsou zřizovány také při zdravotnických zařízeních a při dětských domovech. (Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji za školní rok 2013/2014, 2015, s. 44)

Koncepčně a v delším časovém horizontu řeší rozvoj vzdělávací soustavy v krajích Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jednotlivých krajů na příslušné období.

Krajský úřad zpracovává a zveřejňuje v souladu s platnou legislativou, tj. v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji. Tento záměr podle odstavce 4 § 9 každé dva roky vyhodnocuje a v případě potřeby jej upravuje či doplňuje.

§ 9 Dlouhodobé záměry

(2) Krajský úřad zpracovává v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji a předkládá jej ministerstvu k vyjádření. Část dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, týkající se vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných krajem, předkládá rada kraje zastupitelstvu kraje ke schválení. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji je vždy zveřejňován způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Dlouhodobý záměr podle odstavce 2 obsahuje analýzu vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměrů dalšího rozvoje kraje zejména cíle a úkoly pro jednotlivé oblasti vzdělávání,

strukturu vzdělávací nabídky, především strukturu oborů vzdělání, druhů, popřípadě typů škol a školských zařízení a jejich kapacitu a návrh na financování vzdělávání a školských služeb v kraji. (Školský zákon, 2004, § 9)

Tvorba koncepčních záměrů v oblasti vzdělávání představuje řadu konzultací, někdy prostřednictvím ustavených poradních orgánů. Projednávání se obvykle účastní zástupci Asociace krajů, Svazu měst a obcí, profesní asociace učitelů (učitelské odbory a oborové asociace), zástupci zaměstnavatelů, asociace ředitelů škol, experti z oblasti vzdělávání a zástupci asociací nevládních organizací činných ve vzdělávání.

Školský zákon specifikuje situace, ve kterých je nutné projednat návrh s výše uvedenými skupinami. Školský zákon říká, že „ministerstvo navrhne dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky a projedná svůj návrh s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji“.

2.4 Demografické a socioekonomické prostředí PV

Populační nárůst v minulých letech způsobil v některých oblastech ČR nedostatečné kapacity mateřských škol, především ve velkých městech a některých přilehlých aglomeracích.

Tato složitá situace se přímo odrazila v koncepční práci MŠMT.

MŠMT vytvořilo fond na podporu rozvoje kapacit mateřských a základních škol, jehož cílem je kromě zajištění potřebných kapacit pro docházku v posledním ročníku mateřské školy a pro plnění povinné školní docházky, dosáhnout efektivního využití budovaných kapacit mateřských a základních škol v území a předejít budování nadbytečných kapacit předškolního a základního vzdělávání ve spádových oblastech. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2015, s. 13)

Ve svých úvahách a posléze i koncepčních krocích se zainteresovaní pracovníci zabývají nejen reflexemi z terénu, ale opírají se i o odborné posudky a studie.

Tyto studie a odborné stati předkládají názory odborníků, které dokládají význam předškolního období v nastavení motivace a stimulace, dítě získává především sociální

zkušenosti, dále základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání i podněty, které povedou k nastartování celoživotního učení, a to nejen u dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Předškolní vzdělávání je etapou vzdělávání, která podporuje výchovné působení rodiny a doplňuje je o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje.

Předškolní vzdělávání je odbornou veřejností chápáno jako významný prostředek vyrovnávání rozdílů mezi dětmi, který do určité míry v začátku vzdělávací dráhy pomáhá snížit handicap dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Předškolní věk je z pedagogicko-psychologického odborného hlediska velmi senzitivním obdobím právě pro vytváření dobrých základů sociálních a kulturních návyků. Na druhou stranu jsou to často právě děti pocházející z málo stimulujícího rodinného prostředí, včetně dětí ze sociálně znevýhodněných rodin, které se PV nezúčastní, a jejich handicap při nástupu k povinné školní docházce se tím ještě zvětšuje. (Šojdřová, Bařínková, Borkovcová, Dlouhý, 2014, s. 20)

Dopady neúčasti v předškolním vzdělávání, vysokou absenci a nepřipravenost určitých skupin dětí zejména ze sociokulturně znevýhodněných rodin, potvrdili i účastníci veřejné diskuse.

Odborná veřejnost přisuzuje dostupnosti mateřských škol a účasti dětí v předškolním vzdělávání vysokou prioritu. Při hodnocení, zda je reálné zvýšit dostupnost předškolního vzdělávání, převládal optimismus, a to i přesto, že respondenti v anketě sami upozorňovali na současnou nedostatečnou kapacitu mateřských škol a přeplněnost tříd, která neumožňuje individuální péči o děti podle jejich potřeb. Z dílčích otázek ankety vyplynulo, že odborná veřejnost podporuje zavedení povinného posledního ročníku PV, a to i přesto, že ohledně zavedení dalších formálních systémových změn panují spíše obavy. Potvrzuje se tím, že rozšíření předškolního vzdělávání na celou kohortu dětí v posledním roce před nástupem do základního vzdělávání je v praxi považováno za velmi žádoucí opatření. (Šojdřová, Bařínková, Borkovcová, Dlouhý, 2014, s. 21)

Jak ukazují statistické údaje, potřebu zvýšení kapacit v mateřských školách významně ovlivňuje míra účasti okrajových věkových skupin, tj. dětí mladších 3 let a starších 5 let. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2014, s. 12)

Proto je na odborném poli rozpoutána diskuse o možnosti vzdělávání dětí mladších tří let v běžných mateřských školách. Jsou vedeny rozhovory s ředitelkami náhodně vybraných mateřských škol ve všech regionech ČR, jsou zkoumány možnosti těchto škol v integraci této věkové kohorty. Byly vypracovány monitorovací zprávy, z kterých je patrné, že kvalitní vzdělávání těchto dětí je možné za nastavení a dodržení optimálních specifických podmínek vycházejících zejména z aktuálních potřeb dětí, v ideálním případě v samostatných třídách. Z těchto šetření rovněž vyplynulo, že podmínky pro vzdělávání jsou důležité nejen pro děti i pro pedagogický personál. V závěrečné zprávě je uveden rovněž návrh úpravy legislativních dokumentů.

Předškolní vzdělávání má pro zlepšení vyhlídek dítěte uspět v následném vzdělávacím procesu mimořádný význam. Povinné vzdělávání v posledním ročníku předškolního vzdělávání je důležité zejména pro osobnostní a sociální vývoj dětí, pro vyrovnaní nerovnoměrností v jejich vývoji a usnadnění jejich vstupu do základního vzdělávání. Zavedení povinného posledního roku předškolního vzdělávání zajistí téměř 100% docházku 5-letých dětí přednostně do mateřských škol, případně do přípravných tříd základních škol. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2014, s. 12)

Také výchova a péče o děti do 3 let není v ČR dosud systémově řešena. Tato oblast nespadá pouze do gesce MŠMT, ale je potřeba ji řešit v součinnosti s Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem práce a sociálních věcí a doporučit odpovídající institucionální řešení. Akceptování zájmu po předškolním vzdělávání pro děti již od dvou let v mateřských školách ve větší míře než dosud vyvolá potřebu upravit podmínky pro činnost mateřských škol (snížením počtu dětí ve třídě, zvýšení počtu pomocného personálu, vhodné materiální vybavení pro tuto věkovou kategorii, zajištění bezpečnostních a hygienických podmínek, úpravu RVP). Jedním z argumentů pro přijímání dvouletých dětí do mateřských škol je z hlediska státu prokazatelná ekonomická výhodnost včasného návratu rodičů na trh práce. Protiargumentem jsou však poznatky pedagogiky, vývojové a sociální psychologie, že většina dětí dosahuje potřebné zralosti až kolem tří let. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, 2014, s. 12)

Na základě výsledků odborných studií a dlouhodobých výzkumů je tedy potřeba citlivě provádět inovace a rozhodnutí, která povedou skutečně ke zkvalitnění a povýšení segmentu

předškolního vzdělávání ve vzdělávací soustavě České republiky na funkční a fungující složku, která bude schopna evropské i tuzemské požadované atributy předškolního vzdělávání v současné době naplňovat.

3 Situace předškolního vzdělávání ve Středočeském kraji

3.1 Demografická charakteristika kraje

Sledovaný Středočeský kraj je největším a nejlidnatějším krajem České republiky. Má vysoký podíl obyvatel žijících v obcích do 500 obyvatel. V kraji je poměrně málo velkých měst. Kraj nemá své krajské město, administrativní funkci krajského města plní hlavní město Praha.

Z hlediska ekonomické aktivity lze konstatovat, že hrubá mzda ve Středočeském kraji, která činila v přepočtu na plný úvazek 28 135 Kč, je cca na celorepublikovém průměru, ale z krajů je druhá nejvyšší (za Prahou, kde činí 35 385 Kč); přírůstek hrubé mzdy mezi 4.Q 2014 a 4.Q 2015 (o 1252 Kč) byl pak celostátně nejvyšší.

Počet obyvatel kraje ke konci roku 2015 dosáhl 1 326 876. Nárůst počtu obyvatel je v posledních letech nejvyšší ze všech krajů (např. v r. 2015 činil 11 557 osob), a to jak díky migraci obyvatel (o 10 024 osob v r. 2015), tak i vyšší porodnosti (přirozený přírůstek r. 2015 byl 1 553 osob). V poslední době (cca od r. 2009, s výjimkou let 2010 a 2014) však mají celkové přírůstky obyvatelstva kraje lehce sestupný trend.

Cca 60% přírůstku kraje v r. 2015 jde na vrub okresů Praha-východ a Praha-západ, které zároveň patří k okresům s nejvyšším přírůstkem v republice, především díky stěhování. Následná příznivá věková struktura pozitivně ovlivňuje také přirozené přírůstky, které jsou v těchto dvou okresech opět nejvyšší v republice a zároveň tvoří cca 80% přírůstku kraje.

Nejvyšší hustota zalidnění (přes 200 os./km²) je v okresech Praha-východ, Praha-západ a Kladno, které mají zároveň významné vazby na hl.m.Prahu.

Mezi jednotlivými okresy kraje jsou značné odchylky v počtu dětí věku 3 – 5 let.

Roste počet obyvatel s ukončeným vysokoškolským a středoškolským vzděláním. Tito lidé se stěhují především do obcí poblíž Prahy a vyjíždějí za prací mimo kraj.

V posledních letech je výrazný úbytek žáků přicházejících na střední školy. (Světlíková, 2012).

Ve Středočeském kraji je k 30. 9. 2013 registrováno podle statistik Odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje celkem 1 315 právních subjektů

vykonávajících činnost školy a školského zařízení. Nejvíce škol a školských zařízení v kraji zřizují obce. Jedná se zejména o mateřské a základní školy, dále pak obce zřizují domy dětí a mládeže a školní jídelny. Ve Středočeském kraji zřizuje obec i jednu střední školu – Obchodní akademii Neveklov.

Kraj je zřizovatelem převážně středních a vyšších škol, dále zřizuje dětské domovy, mateřské a základní školy speciální, základní umělecké školy, střediska volného času, domy dětí a mládeže, pedagogicko-psychologickou poradnu a zařízení pro vzdělávání pedagogických pracovníků.

Dalším zřizovatelem mateřských, základních a vyšších odborných škol ve Středočeském kraji je církev. Ta dále zřizuje i speciální základní školu a dětský domov.

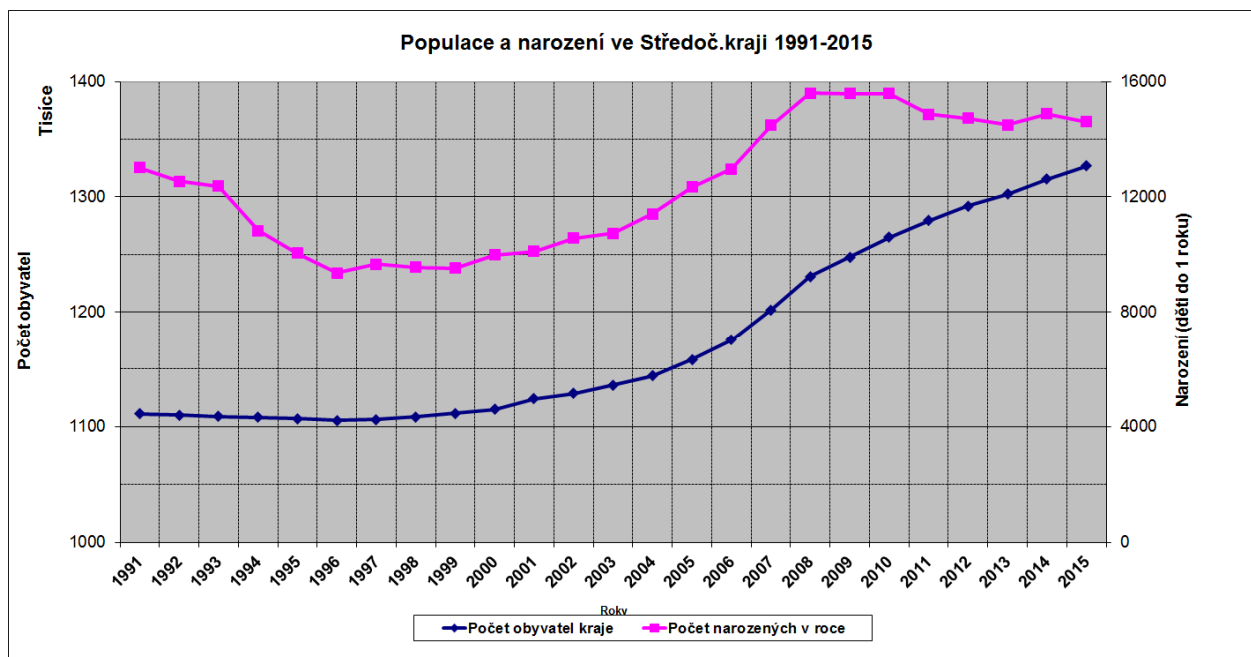
Soukromé subjekty nejčastěji zřizují mateřské školy, základní a střední školy, vyšší odborné školy, dále školní jídelny, základní umělecké školy, speciální základní a střední školy, jednu školu pro žáky se zdravotním postižením a středisko praktického výcviku; u dvou vyšších odborných škol byly zařazeny střední odborné školy.

MŠMT ve Středočeském kraji zřizuje dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostický ústav, dětský domov a středisko výchovné péče. (Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji za školní rok 2013/2014, 2015, s. 8)

3.2 Statistické zhodnocení vývoje kapacit PV ve Středočeském kraji

Středočeský kraj prošel v posledních třech desetiletích významným demografickým vývojem. Pro ilustraci je uveden graf z dat ČSÚ [... CITACE...], který ilustruje vývoj celkového počtu obyvatel (spodní modrá čára) a ročního přírůstku ve věkové skupině do 1 roku (prakticky narození v daném roce). Tato data mohou sloužit jako základ pro další úvahy o kapacitách předškolního vzdělávání v kraji. Zásadní vliv na tento vývoj má především okolí Prahy (okresy Praha-východ a Praha-západ), v dílčí míře pak významná města kraje se svým zázemím (Kladno, Mladá Boleslav, Kolín, Příbram, Beroun).

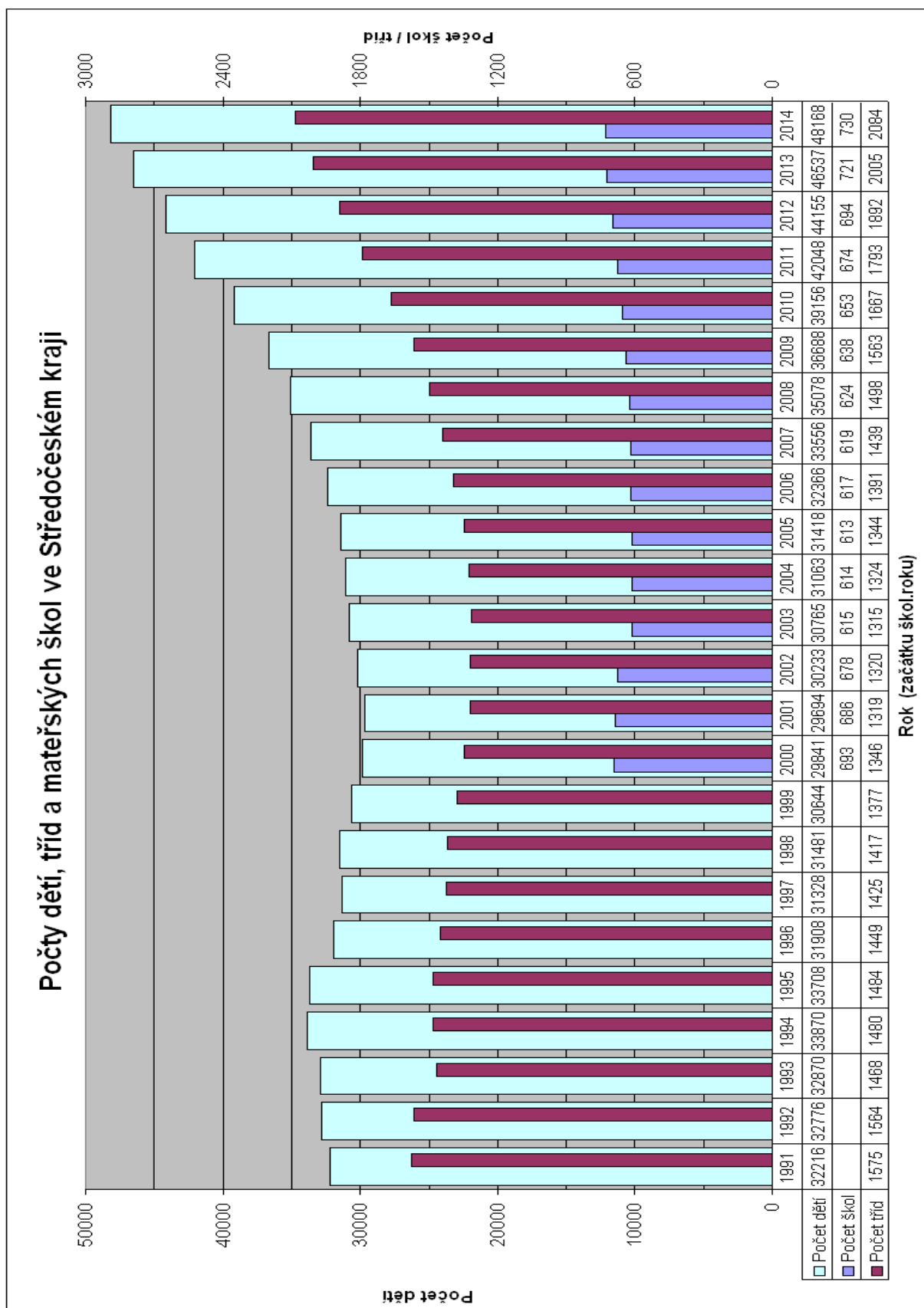
Graf 1. Počet obyvatel a roční přírůstek ve skupině dětí do 1 roku ve Středočeském kraji v letech 1991 - 2015. Zdroj dat: ČSÚ.

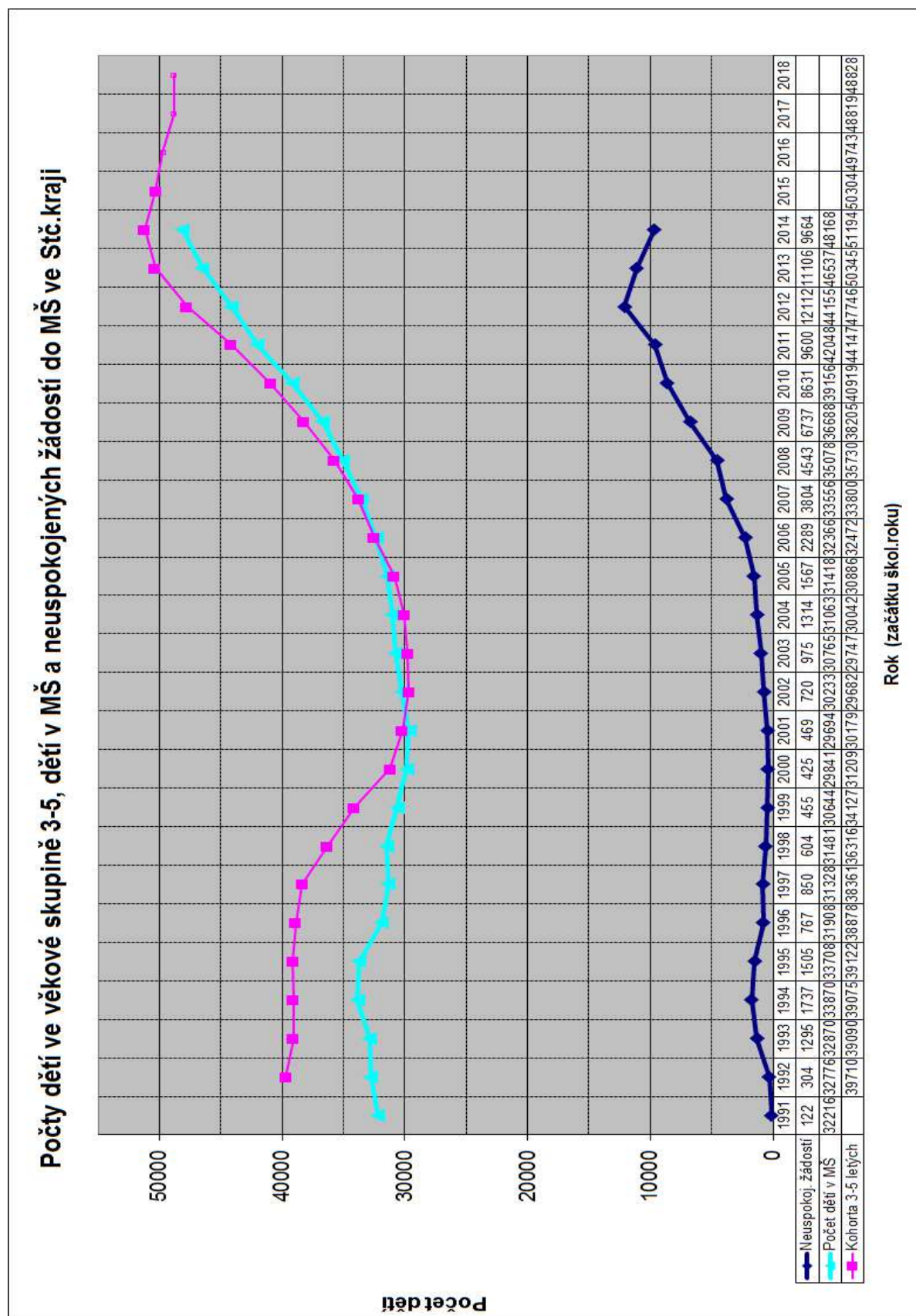
Na základě statistických dat z veřejných databází MŠMT a ČSÚ byl sestaven graf č. 2, zobrazující vývoj počtu dětí v běžných třídách MŠ, počtu běžných tříd a běžných mateřských škol ve Středočeském kraji od školního roku 1991/1992 dosud (do školního roku 2014/15). S ohledem na homogenitu časové řady jsou zde srovnávána pouze data o běžných třídách mateřských škol, neboť metodika statistických výkazů se postupně měnila. Na rozdíl od běžně publikovaných statistik i dalších datových zdrojů nejsou v tomto případě započteny speciální třídy/MŠ či další předškolní zařízení, jejichž počet je ze statistického hlediska oproti běžným třídám MŠ velmi malý. Cílem tohoto zpracování bylo především vystižení dlouhodobých trendů.

Dále byla z dat věkové struktury Středočeského kraje po jednotlivých letech z databází ČSÚ vypočtena teoretická kohorta 3- až 5-letých: vždy ze stavu populace k 31.12. za předchozí rok bylo přiřazeno ke školnímu roku, začínajícímu v následujícím září. Data do roku 2015 jsou získána ze statistik, na léta 2016 až 2018 byla vytvořena prognóza (za předpokladu cca 2,5% ročního přírůstku stěhováním a zanedbatelné úmrtnosti v této věkové skupině). Tyto teoretické počty dětí dané věkové skupiny jsou dále srovnávány se skutečným počtem dětí v MŠ a s počtem neuspokojených přihlášek do MŠ v jednotlivých letech. Celostránkový graf a číselné hodnoty lze nalézt v grafu 3.

Graf 2. Počty mateřských škol, tříd a dětí v běžných třídách MŠ ve Středočeském kraji - školní roky 1991/92 až 2014/15. Zdroj dat: ČSÚ, MŠMT.

Graf 3. Počty dětí ve věkové skupině 3-5 let, dětí v MŠ a neuspokojených žádostí do MŠ ve Středočeském kraji - školní roky 1991/92 až 2014/15, s prognózou do 2018. Zdroj dat: ČSÚ, MŠMT.

Základní charakteristiky zkoumaného období od roku 1991 lze z hlediska kvantitativních počtů v předškolním vzdělávání ve Středočeském kraji lze shrnout do několika etap:

- První polovina 90. let (cca do r. 1996) je charakterizována nejprve pomalejším, poté zrychlujícím úbytkem porodnosti (až o 1/4), který se následně projevuje i lehkým poklesem celkového počtu obyvatel kraje. Početnost kohorty 3 - až 5-letých prakticky stagnuje. Z hlediska počtu dětí v MŠ se v letech 1993-95 projevuje mírná vlna zvýšeného zájmu o umístění dětí - přechodně lehce vzrůstá jak celkový počet dětí v MŠ, tak i počet neuspokojených žádostí o umístění.
- Konec 90. let (od r. 1997 do 2002) je charakteristický stagnací nízkých hodnot porodnosti. Kohorta 3 - až 5-letých trvale a výrazně klesá (celkový pokles mezi roky 1997-2002 činí cca 1/4 původního počtu). Obyvatelstvo Středočeského kraje však začíná velmi mírně narůstat (zřejmě vlivem přistěhování). Počet dětí v MŠ již od r. 1996 až do 2001 lehce klesá až stagnuje, na konci období pak začne převyšovat početnost kohorty (pravděpodobně se umísťují i mladší děti, příp. se objevuje pravděpodobně "módní trend" odkladů školní docházky). Soustava předškolního vzdělávání reaguje lehkým poklesem počtu tříd (počet zařízení z tohoto období není ve statistice dostatečně podchycen).
- "Odraz ode dna" po přelomu tisíciletí (cca 2002-2006/07): nepříznivý trend porodnosti se obrací, přírůstek obyvatelstva Středočeského kraje začíná zrychlovat, zřejmě se projevuje nový trend stěhování z Prahy, rozvíjí se bytová výstavba, především formou suburbanizace. Kohorta 3 - až 5-letých začíná vzrůstat, spolu s ní o něco pomaleji též počet dětí v MŠ. V roce 2007 dochází k přibližnému vyrovnání početnosti kohorty a počtu dětí v MŠ. Pozvolna začíná nárůst počet neuspokojených žádostí, zatím zřejmě lokální, především v oblastech bytové výstavby poblíž Prahy. Počet MŠ v kraji prakticky téměř stagnuje, lehce začíná narůstat počet tříd MŠ.
- Období prudkého růstu (cca 2007-2012) se projevuje zrychlujícím nárůstem počtu obyvatel Středočeského kraje. Porodnost, resp. přírůstek počtu dětí do 1 roku již v roce 2007 překonává počáteční stavy ze začátku 90. let, vysoká porodnost dosahuje vrcholu v letech 2008-2010. Obdobně pak v roce 2009 kohorta 3 - až 5-letých přesáhne počty ze začátku 90. let a dále rychle roste, maxima pak dosáhne se zpožděním v r. 2014. Křivka počtu dětí v MŠ sice trvale výrazně roste, ale čím déle tím více zaostává za růstem kohorty. To se pak projeví prudkým růstem počtu neuspokojených žádostí do

MŠ. V roce 2012, který představuje vrchol, pak činí počet neuspokojených žádostí cca 4-násobek rozdílu mezi počtem dětí v MŠ a početností kohorty 3 -až 5-letých a dosahuje počtu 3/4 aktuální populace 3-letých. Z předchozího vývoje je jasné, že část MŠ čelí nashromážděnému "dluhu" z převisu poptávky předchozích let, tím ovšem tento enormní převis poptávky vysvětlit nelze. Počet MŠ a především pak tříd roste, celkový nárůst kapacit, který se projevuje počtem umístěných dětí, výrazně akceleruje. Lze se proto domnívat, že lokální vysoké neuspokojené převisy poptávky vedou k tzv. "haló efektu", kdy rodiny podávají přihlášky do více MŠ v různých obcích, s nadějí na zvýšení šance na přijetí dítěte, a to i mimo obec bydliště. Mechanismus evidence těchto duplicitních (často i vícenásobných) přihlášek ovšem chybí a v systému předškolního vzdělávání vzniká dojem celkového krizového stavu, který je ovšem pouze lokální a především však neopodstatněný a výrazně zavádějící.

- Vyvrcholení a pomalý ústup růstu jsou charakteristické pro poslední období po roce 2012. Porodnost, resp. přírůstek počtu dětí do 1 roku v kraji sice zůstává na vysokých hodnotách, ale začíná nabírat lehce klesající trend. Počet obyvatel kraje stále roste, leč maximální tempo růstu již lehce zpomaluje. Kohorta 3 - až 5-letých pravděpodobně dosahuje maximálního počtu v r. 2014 a podle prognózy, založené na porodnosti posledních let a setrvalého tempa přírůstků stěhováním by do r. 2018 neměla dále růst. Mezitím dochází k posilování kapacit předškolního vzdělávání, projevující se stále vysokým růstem počtu umístěných dětí (spolu s nárůstem kapacit budováním nových mateřských škol, zřizováním nových tříd a navyšováním stávajících kapacit např. modernizací a rekonstrukcí jednotlivých mateřských škol). Počet neuspokojených žádostí do MŠ zůstává velmi vysoký, ale trend nárůstu se již postupně zpomaluje a zastavuje. Při optimistickém scénáři pokračujícího nárůstu kapacit MŠ lze předpokládat, že za stávajících podmínek by mělo během několika málo let dojít k přibližnému uspokojení poptávky po umístění dětí do MŠ a opadnutí krizových nálad. Následný trend pak bude záviset na prognóze porodnosti a externích vlivech - především uzákonění povinného předškolního vzdělávání jednotlivých věkových skupin.

Výše uvedená období byla odvozena studiem podkladových dat grafů 1, 2, 3. Při porovnání se studii suburbanizace v ČR (Populační vývoj v zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace) lze najít poměrně dobrou shodu s obdobími, vymezenými zde na

základě analýzy demografických dat. Zmíněná studie dále poukazuje na další specifické faktory suburbánních zón: mění se věkovou strukturu obyvatelstva a nesoulad faktického obyvatelstva s běžnou statistikou dle trvalého bydliště.

3.3 Rozvoj předškolního vzdělávání v dokumentech Středočeského kraje

Pro diskusi uplatnitelnosti Dlouhodobého záměru vzdělávání Středočeského kraje se nyní soustředíme na konkrétní údaje z posledních let (zde jde o celkové počty dětí, tříd a zařízení předškolního vzdělávání). Vzhledem k tomu, že Středočeský kraj do značné míry počítá s iniciativou obcí a od plánování předškolního vzdělávání zasahuje spíše nepřímo, lze dílčí cenné informace čerpat např. z Výročních zpráv regionálního školství Středočeského kraje ve sledovaném období.

V posledních letech je patrný výrazně kladný demografický vývoj počtu dětí v nejmladších věkových skupinách a v důsledku dochází k dalšímu navýšení jejich počtu.

Tento stav souvisí s rozlehlostí Středočeského kraje, jeho polohou v prstenci kolem Prahy i dalšími specifiky, mezi která patří sídelní nehomogenost, vysoký počet malých obcí a při mezikrajovém srovnání i nejvyšší přírůstky obyvatelstva stěhováním a vysoká porodnost. (Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji za školní rok 2013/2014, 2015, s. 9)

Z níže uvedené tabulky je patrný téměř až skokový nárůst počtu dětí ve věkové kohortě 3 – 6 let, které se účastní předškolního vzdělávání v mateřských školách Středočeského kraje.

Tab. 1 Vývoj počtu MŠ, tříd a počtu dětí v mateřských školách ve Středočeském kraji v období 2010 – 2015. Zdroj dat: ČSÚ.

Školní rok	Počet mateřských škol	Počet tříd mateřských škol	Počet dětí v mateřských školách
2009/2010	649	1 587	36 954
2010/2011	663	1 689	39 420
2011/2012	684	1 816	42 317
2012/2013	704	1 916	44 430
2013/2014	731	2 030	46 815
2014/2015	740	2 109	48 455

Na základě tohoto nárůstu pocítují zřizovatelé nedostatek volných míst v MŠ zvláště v tzv. satelitech (obcích kraje kolem Prahy). Někde tento problém řeší vznikem soukromých mateřských škol.

V zájmu kraje zůstává i nadále podpora sítě obecních školek s možností financování z FROM (Fond rozvoje obcí a měst). V roce 2009 byly z FROMu podpořeny základní školy částkou 85,925 mil. Kč a mateřské školy částkou 48,462 mil. Kč. V roce 2010 bylo přiznáno základním školám 75,723 mil. Kč a mateřským školám 70,774 mil. Kč. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2012, s. 32)

Ruku v ruce s nárůstem počtu dětí v předškolním věku jde i vývoj počtu mateřských škol a tříd mateřských škol ve Středočeském kraji za dané období. Tento nárůst také interpretuje předchozí tabulka č. 1.

Řešení dostatečných kapacit mateřských škol je především v kompetenci samospráv jednotlivých regionů, které musí sledovat a vyhodnocovat demografický vývoj v obcích a s dostatečným předstihem situaci řešit. Středočeský kraj by přivítal i případnou zvýšenou podporu dotačních programů pro tyto účely ze strany státu. (Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji za školní rok 2013/2014, 2015, s. 46)

3.4 Srovnání DZ MŠMT s DZ Středočeského kraje

Pro účely této práce je k dispozici pracovní verze nově připravovaného Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji z ledna roku 2016.

Dokument je rozdělen do několika kapitol, obsahuje analýzu vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje cíle a záměry pro jednotlivé oblasti vzdělávání na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměrů dalšího rozvoje kraje.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Středočeského kraje na období 2015-2020 vychází ze Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, z Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a navazuje na Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Středočeského kraje 2012.

Je v pořadí již pátým koncepčním a zároveň strategickým dokumentem, který definuje potřeby, záměry a cíle vzdělávací politiky Středočeského kraje (dále jen SK). Při tvorbě

Dlouhodobého záměru 2015 se vycházelo z dokumentů a informací poskytnutých z MŠMT (dále jen MŠMT), dále z dokumentů Českého statistického úřadu, Národního ústavu pro vzdělávání (dále jen NÚV) a úřadů práce. Důležitým zdrojem údajů byla také vlastní šetření Odboru školství, mládeže a sportu. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 6)

Mateřskou školu považuje SK za důležitý počáteční stupeň celoživotního vzdělávání, který hraje významnou roli v založení a rozvoji předpokladů společenské integrace. Podle statistických informací MŠMT zajišťovalo v období školního roku 2013/2014 předškolní vzdělávání ve SK 731 mateřských škol, z toho 10 mateřských škol samostatně zřízených pro děti se zdravotním postižením. Celkem se v mateřských školách vzdělávalo 46 815 dětí, tj. o 2 385 více než ve školním roce 2012/2013. Počet dětí v mateřských školách pro děti se zdravotním postižením se v podstatě nezměnil, v ostatních mateřských školách pokračoval nárůst počtu dětí, a to o 5,4 %. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 20)

V současné době MŠMT připravuje zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání, které by mělo přispět k osobnostnímu a sociálnímu vývoji dětí, vyrovnání nerovnoměrností v jejich vývoji a usnadnění jejich vstupu do základního vzdělávání. Tato povinnost by mohla přinést ještě další problém s kapacitou míst v mateřských školách. Protože problematika kapacity mateřských škol je celorepubliková, MŠMT vytvořilo fond na podporu rozvoje kapacit mateřských a základních škol, jehož cílem je kromě zajištění potřebných kapacit pro docházku v posledním ročníku mateřské školy a pro plnění povinné školní docházky, dosáhnout efektivního využití budovaných kapacit mateřských a základních škol. Další kapacity mateřských škol budou zajištěny v rámci Integrovaného regionálního operačního programu (IROP). Středočeský kraj si je také vědom nedostatečných kapacit v mateřských školách, a proto jejich navýšení podporuje např. formou dotace z Fondu rozvoje obcí a měst (dále jen FROM). (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 21)

*Na podporu obcí a měst zřídil Středočeský kraj v roce 2009 fond **FROM**, ze kterého mohou obce čerpat dotace také na stavbu, rozšíření, modernizaci nebo dovybavení mateřských a základních škol a školských zařízení. Celkem bylo v roce 2014 z tohoto fondu podpořeno šest mateřských škol v celkové částce 5 663 539 Kč. V roce 2015 bylo podpořeno také šest*

mateřských škol v celkové částce 14 747 517 Kč. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 21)

Podpora vzniku nových mateřských škol a navyšování jejich stávající kapacity i v dalších letech je jednoznačnou prioritou a významným prvkem politiky Středočeského kraje v oblasti vzdělávání.

Další aktivitou SK na podporu a rozvoj mateřských a také základních škol je založení Středočeského Fondu vzdělávání, sportu, volného času a primární prevence, ze kterého byly schváleny a přiděleny v letech 2014 a 2015 dotace ve výši 2 708 533 Kč. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 22)

Následující odstavce přinášejí hlavní strategické cíle v rámci preprimárního vzdělávání ve Středočeském kraji.

Mezi hlavní úkoly v oblasti předškolního vzdělávání pro Středočeský kraj na období let 2016–2020 patří:

- 1. Připravit se na zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání zejména při začleňování dětí ze znevýhodněných skupin a etnických menšin, a tím přispět k vytvoření dostatečné kapacity volných míst, hlavně prostřednictvím FROMu.*
- 2. Podpořit kvalitu předškolního vzdělávání a zaměřit se na manuální zručnost a polytechnický rozvoj osobnosti, např. prostřednictvím „Středočeského Fondu vzdělávání, sportu, volného času a primární prevence“.*
- 3. Podpořit předškolní výchovu dětí, zaměřit se na rozvoj řeči a vytvářet logopedické třídy v organizacích, které zřizuje Středočeský kraj.*
- 4. Modernizovat vybavení mateřských škol a případně podle potřeb přispívat na vybudování bezbariérových přístupů v organizacích, které zřizuje Středočeský kraj.*
- 5. Ve spolupráci s MŠMT podporovat vznik míst pro asistenty pedagoga také u dětí předškolního věku.*
- 6. Podpořit rozvoj polytechnického vzdělávání a manuální zručnosti (např. technické hračky a stavebnice) začleněním do připravovaných krajských akčních plánů – KAP na následující období let 2016–2022 a v rámci toho spolupracovat při přípravě místních akčních plánů vzdělávání – MAP.*

7. *V rámci podpory inkluze zřídit v Pedagogicko-psychologické poradně Středočeského kraje půjčovnu kompenzačních pomůcek dle prováděcího předpisu MŠMT.* (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 22)

Tyto strategické cíle více či méně korespondují se strategickými cíli deklarovanými v Dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání MŠMT.

Shodu Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání MŠMT a Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání Středočeského kraje lze v maximální míře spatřovat v deklaraci zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání, které Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání Středočeského kraje staví do souvislosti zejména se začleňováním dětí ze znevýhodněných skupin a etnických menšin. Středočeský kraj si je vědom nedostatečných kapacit v mateřských školách.

Proto jejich navýšení podporuje Středočeský kraj např. formou dotace z Fondu rozvoje obcí a měst (FROM). Prostřednictvím FROMu chce kraj přispět k vytvoření dostatečné kapacity volných míst.

Stejně jako Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání MŠMT hovoří o nutnosti podpořit kvalitu předškolního vzdělávání i Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání Středočeského kraje. Odborníci se zaměří na podporu manuální zručnosti a polytechnický rozvoj osobnosti dítěte, např. poskytnutím finančních prostředků ze „Středočeského Fondu vzdělávání, sportu, volného času a primární prevence“. Ze **Středočeského Fondu vzdělávání, sportu, volného času a primární prevence** byly schváleny a přiděleny v letech 2014 a 2015 dotace ve výši **2 708 533 Kč**.

Finanční prostředky bude možné čerpat rovněž začleněním do připravovaných krajských akčních plánů – KAP na následující období let 2016–2022 a v rámci toho spolupracovat při přípravě místních akčních plánů vzdělávání – MAP.

Kvalitu předškolního vzdělávání hodlají odborníci ze Středočeského kraje zvyšovat rovněž modernizací vybavení jednotlivých mateřských škol a v záměru se objevuje požadavek zaměřit se na rozvoj řeči a vytvářet logopedické třídy v organizacích, které zřizuje Středočeský kraj.

Pro plynulou inkluzi a zajištění společného vzdělávání všech dětí případně podle potřeb dotčených mateřských škol chtějí krajské orgány přispívat na vybudování bezbariérových přístupů v organizacích, které zřizuje Středočeský kraj.

V rámci problematiky inkluze a společného vzdělávání ve spolupráci s MŠMT podporují autoři Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání ve Středočeském kraji vznik míst pro asistenty pedagoga také u dětí předškolního věku. Navrhují zřídit dle prováděcího předpisu MŠMT v Pedagogicko-psychologické poradně Středočeského kraje půjčovnu kompenzačních pomůcek, které umožní rozšířit vzdělávací nabídku v jednotlivých mateřských školách a tím přispět ke zkvalitnění vzdělávání v těchto mateřských školách.

Na rozdíl od Dlouhodobého záměru MŠMT se v Dlouhodobém záměru Středočeského kraje nezmiňuje význam zvýšené kvalifikační přípravy budoucích učitelů jakožto nástroj zvyšování kvality předškolního vzdělávání, který je zaznamenán a v nemalé míře akcentován v Dlouhodobém záměru MŠMT.

Tento fakt je k zamyšlení, a to zejména proto, že na území Středočeského kraje se nachází několik střední pedagogické školy (Střední pedagogická škola je zřízena v Berouně, ve Svatém Janě pod Skalou, v Čáslavi, v Mladé Boleslavi.).

V koncepčním materiálu Středočeského kraje není zmiňováno, a tím tedy ani pravděpodobně zamýšleno do struktury oborů vzdělání poskytujících vyšší odborné pedagogické vzdělání ve vyšších odborných školách nově zařadit nebo kapacitně posílit obory pedagogického vzdělání, které by odpovídaly budoucím potřebám vyššího vzdělání učitelek preprimárního vzdělání tak, jak o tom hovoří Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání z pera MŠMT.

Tuto tezi lze podpořit citací: *Do struktury oborů VOŠ může být nově zařazen nebo kapacitně posílen jen obor vzdělání, který bude nahrazovat jiný aktivní obor vzdělání o stejné kapacitě.* (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2016, s. 35)

Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání Středočeského kraje je zaměřen na praxi, snaží se nabízet konkrétní řešení předloženým opatřením a návrhům na úrovni ministerstva a snaží se být přímým partnerem jednotlivým zřizovatelům a v určitých aspektech i jednotlivým školám.

V Dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání Středočeského kraje z roku 2012 byly s přihlédnutím k aktuálním problémům a stavu vzdělávací soustavy pro následující období stanoveny tyto základní koncepční cíle:

1. Vytvoření a zlepšování podmínek pro trvalé zvyšování kvality vzdělávání.

2. Podpora zavedení nových metod hodnocení škol.

3. Podpora rozvoje odborného vzdělávání v návaznosti na požadavky trhu práce.

4. Zajištění podpory pedagogickým pracovníkům.

(Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2012, s. 26).

Při hlubším rozboru tohoto dokumentu je patrné, že preprimárnímu vzdělávání byla věnována výraznější pozornost zejména v Dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání z roku 2016.

Pozornost a dopad na mateřské školy v Dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání 2012 lze vysledovat v koncepčním cíli 1 a 4, které se měly naplňovat zejména těmito strategickými záměry:

Kvalitu vzdělávání mimo jiné i v mateřských školách měla zvyšovat:

1. Podpora jazykového vzdělávání ve školách.

2. Podpora matematické gramotnosti a výuky přírodních věd ve školách.

3. Podpora výuky informační a počítačové gramotnosti ve školách.

4. Podpora multikulturní výchovy a vzdělávání cizinců ve školách.

(Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2012, s. 28).

Koncepční cíl č.4, kterým je *Zajištění podpory pedagogickým pracovníkům*, měl být podporován strategickými záměry, jakými jsou:

1. Podpora vzdělávání pedagogických týmů i jednotlivců v oblasti aktivizujících metod vzdělávání a podpora výměny zkušeností mezi učiteli i školami.

2. Podporovat vzdělávání zaměřené na zvýšení odbornosti pedagogických a manažerských dovedností učitelů, vychovatelů a managementu ve školách a školských zařízeních, základních uměleckých školách, domech dětí a mládeže, střediscích pro volný čas, školních družinách a školních klubech a nestátních neziskových organizacích.

(Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2012, s. 30).

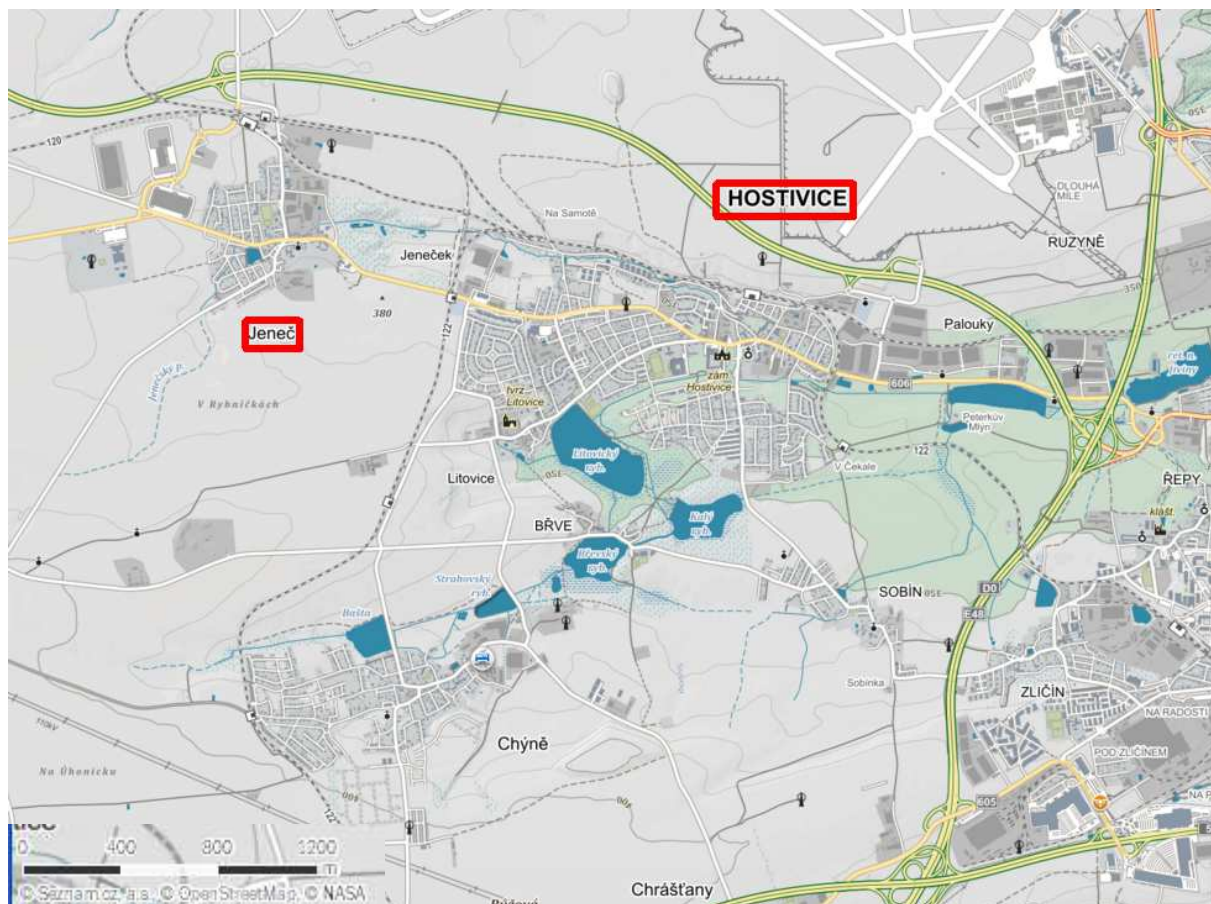
Součástí dokumentu jsou i údaje, které svědčí pro skutečnost, která potvrzuje zřejmý trend navyšování počtu dětí ve věku předškolního vzdělávání. Podle odhadu ČSÚ bude patrná stoupající tendence nejméně do roku 2015. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji, 2012).

4 Případová studie dvou mateřských škol z okresu Praha-západ

V této části diplomové práce je prostředí pro aplikaci myšlenek, návrhů a doporučení dlouhodobých záměrů rozvoje preprimárního školství na různých úrovních ilustrováno na případové studii dvou mateřských škol z bezprostředního okolí hl.města Prahy. Lze předpokládat, že lze bude možné zachytit významné trendy.

Jsou zde představeny dvě kapacitně odlišné mateřské školy ve Středočeském kraji, v suburbánní zóně hlavního města: Mateřská škola Hostivice a Mateřská škola Jeneč, která je součástí Základní a Mateřské školy Jeneč. Je zde popsána reakce jejich zřizovatelů na rostoucí poptávku po předškolním vzdělávání v této oblasti. Tato zvýšená poptávka se jeví jako logické vyústění přistěhovalectví, zvýšené výstavby a porodnosti v daném regionu.

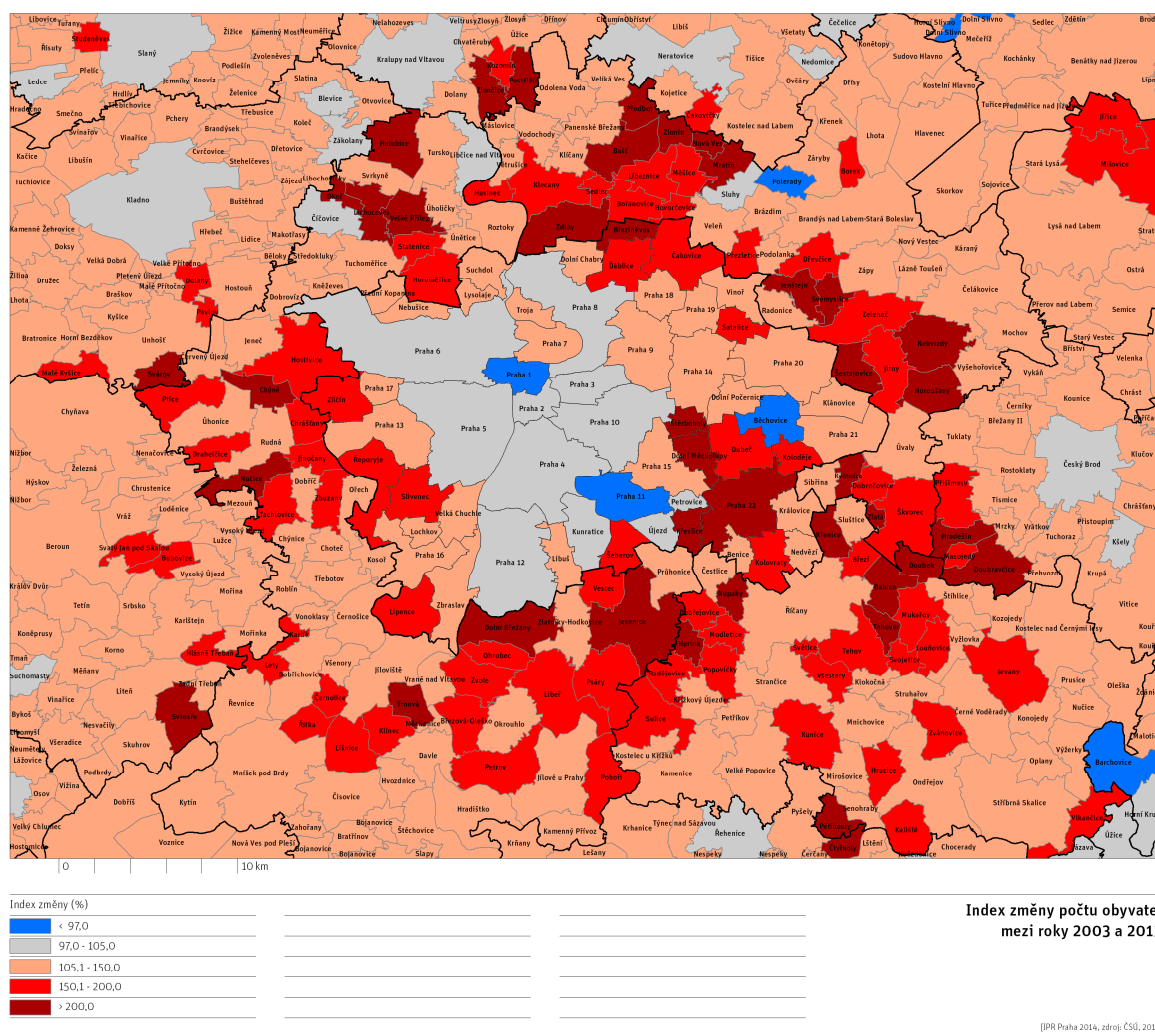
Obr. 1. Situace širších vztahů: Hostivice a Jeneč leží v těsné blízkosti západního okraje hlavního města Prahy, na jih od areálu letiště Praha/Ruzyně, poblíž dálnice D6 směr Karlovy Vary. Zdroj: mapy.cz, autorská práva: ©Seznam.cz, ©OpenStreetMap, ©NASA.

4.1 Vývoj obyvatelstva ve sledovaných sídlech

Obě sledovaná sídla: město Hostivice i obec Jeneč se nacházejí na území okresu Praha-západ (OPR Černošice). Obě patří do pásu nejbližšího okolí hlavního města Prahy, který zaznamenal v předchozích cca 20 letech prudký rozvoj výstavby a osídlení. Jak lze ilustrovat na obr. 2 a 3, těsné zázemí hlavního města – ať již jeho okrajové čtvrti, nebo blízké obce, především v okresech Praha-východ a Praha-západ - prošlo prudkým, především extenzivním a často nepříliš plánovaným růstem.

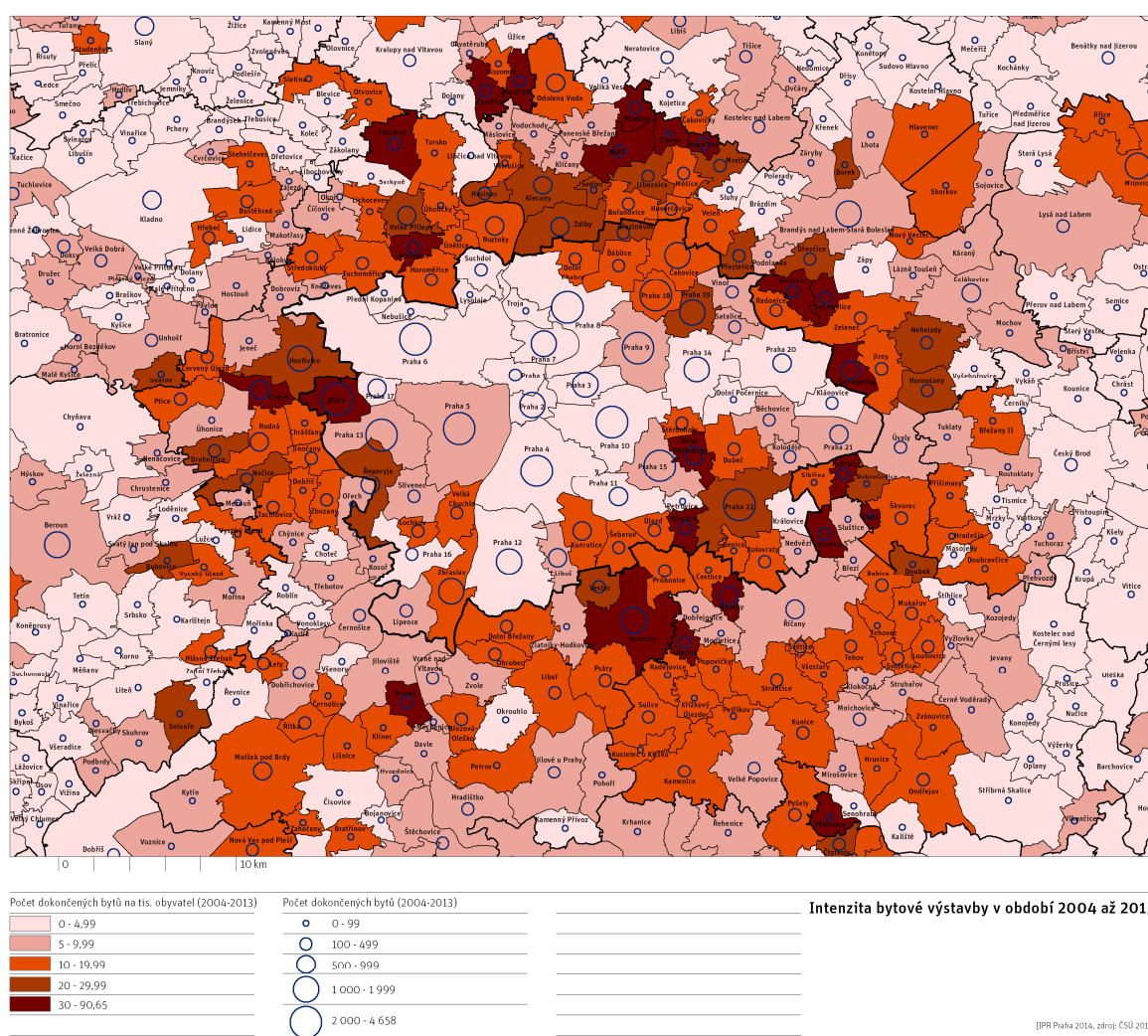
Obr. 2. Index změny počtu obyvatel v jednotlivých městských částech a obcích v okolí hl.m.Prahy mezi roky 2003-2013. Zdroj: ÚAP – IPR.

Na obr. 1 a 2 lze zřetelně odlišit, že ačkoliv obě sledovaná sídla (Hostivice a Jeneč) leží v témže okrese a jsou od sebe vzdálena jen 2 km, patří do rozdílných skupin dle intenzity suburbanizace: Hostivice náleží do 1. zóny, Jeneč pak do 2. zóny (viz Populační vývoj v

zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace, mapa 1.1). Lze tedy očekávat, že demografický vývoj obou sídel, a následně i poptávka po umístění dětí v obou mateřských školách se bude výrazně lišit.

Obr. 3. Intenzita bytové výstavby v jednotlivých městských částech a obcích v okolí hl.m.Prahy mezi roky 2004-2013. Zdroj: ÚAP – IPR.

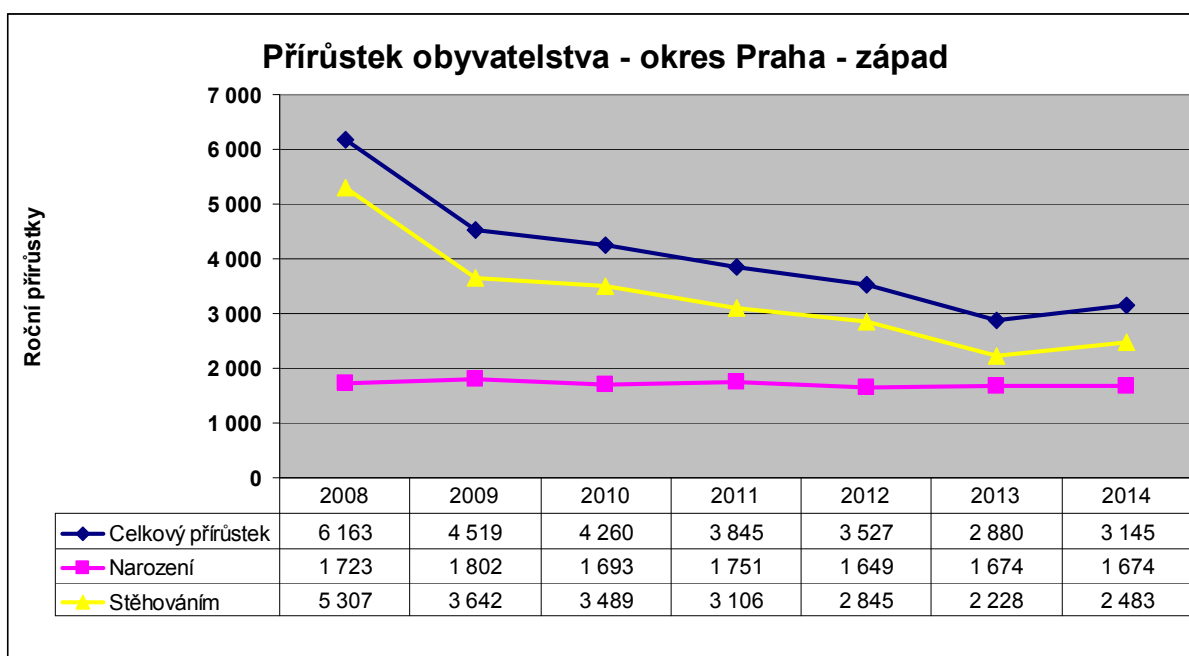

Město Hostivice, jakožto těsný soused hlavního města Prahy, bylo v posledních cca 15 letech silně zasaženo suburbanizací: extenzivním růstem zastavěné plochy (tzv. "sídliště naležato") a s tím souvisejícím růstem obyvatelstva na více než dvojnásobek, při zvýšení počtu domů o cca 85%. Lze přitom předpokládat, že nemalá část nově přistěhovalých si ponechala trvalé bydliště v obci předchozího pobytu, a není v Hostivici evidována. Oproti oficiálnímu údaji cca 8000 obyvatel z roku 2015 lze odhadovat, že skutečná populace města přesáhla 10 000.

Obec Jeneč, s počtem obyvatel 1230, která v r. 2015 oslavila 900 let trvání, byla suburbanizací zasažena v menší míře, a to až v posledním desetiletí, kdy bylo dokončeno cca 80 bytových jednotek. Od r. 1991 narostl počet domů cca o 1/4 a počet obyvatel o 22%.

Vzhledem k tomu, že obě sledovaná sídla: město Hostivice i obec Jeneč se nacházejí na území okresu Praha-západ (OPR Černošice) a detailnější data nebyla k dispozici, použili jsme pro ilustraci demografického vývoje roční data za celý okres: jednak věková pyramida ze sčítání lidu 2011 (graf 5), jednak roční přírůstky obyvatelstva okresu, včetně počtu narozených a bilance stěhováním (graf 4).

Graf 4. Přírůstky obyvatelstva v okrese Praha-západ v letech 2008-2014. Zdroj dat: ČSÚ.

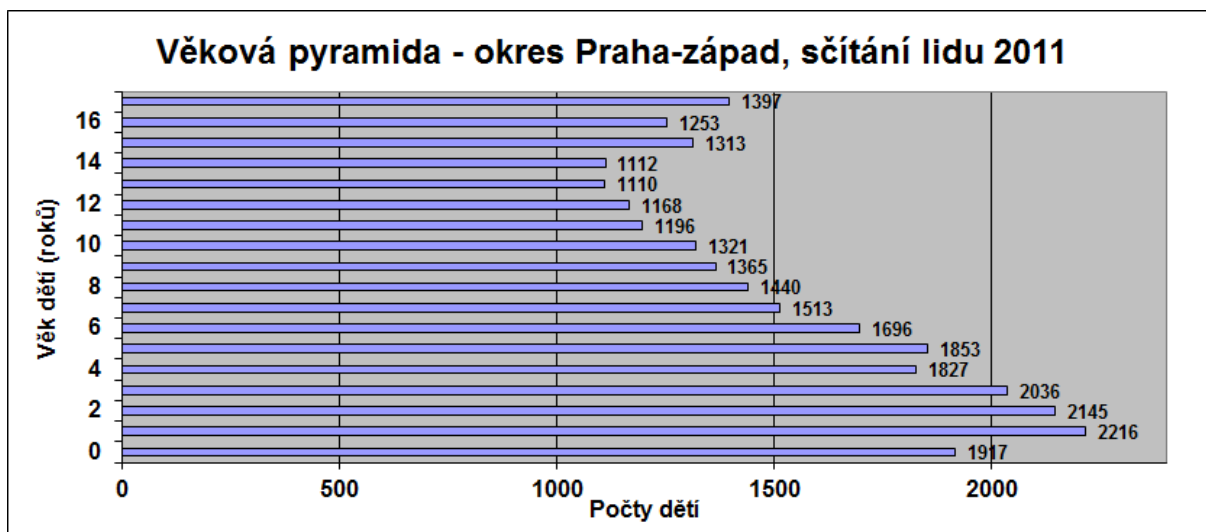
Z porovnání obou datových zdrojů vyplývají následující údaje, které jsou pro okres Praha-západ charakteristické. Jedná se o:

- a) trvalé celkové přírůstky obyvatelstva, které klesají s časem: v roce 2008 o 4%, v roce 2014 již jen o 2%,
- b) výraznou roli přistěhovalectví stěhování: přírůstek stěhováním činí cca 80% celkového přírůstku obyvatelstva okresu, s časem poněkud klesá,
- c) lehce klesající porodnost, která dosáhla maxima v roce 2009, dále ještě podružného maxima v roce 2011,

d) celkový počet dětí daného věku je o cca 20% vyšší, než by odpovídalo porodnosti.

Tento nárůst je zřejmě ovlivněn jednak nárůstem migrace (přistěhování) rodin s malými dětmi, jednak nejednotností v evidenci obyvatelstva, neboť část rodičů dětí je hlášena k trvalému pobytu mimo okres.

Graf 5. Věková pyramida okresu Praha-západ dle sčítání lidu 2011: počty dětí dle věku.
Zdroj dat: ČSÚ.

Z obou zdrojů (grafy 4 a 5) se zdá, že maxima populační křivky již bylo dosaženo v letech 2009 a 2011, a tudíž v blízké budoucnosti převis poptávky po umístění dětí v MŠ bude pozvolna slábnout.

4.2 Identifikační údaje a vývoj sledovaných mateřských škol

Detailní data pro MŠ Hostivice a MŠ Jeneč byla získána v místě z interních podkladů těchto škol.

Obr. 4. Fotografie budov mateřských škol v Hostivici (vlevo) a v Jenči (vpravo). Zdroj: webové stránky MŠ Hostivice a ZŠ a MŠ Jeneč.

4.2.1 Mateřská škola Hostivice

Mateřská škola Hostivice se nachází na západním okraji Prahy v lokalitě s pěknou přírodou. Okolí nabízí nádherné rybníky, lesíky protkané cestičkami vybízející k procházkám v přírodě. Nechybí ani historické památky – zámek z 16. století s dochovanými freskami a krásnou obřadní síní, kde dnes sídlí Městský úřad Hostivice, kostel sv. Jakuba a Litovická tvrz.

Budova mateřské školy se nachází zhruba uprostřed města.

V jedenácti třídách Mateřské školy Hostivice je zapsáno 260 dětí a školní jídelna uspokojuje 235 strážníků. Jedna ze tříd je umístěna v budově Základní umělecké školy v Hostivici při Základní škole Hostivice. Další dvě třídy s kapacitou 35 dětí jsou na adrese K Višňovce 1380, Hostivice. O děti pečují celkem 24 pedagogických pracovníků.

Filozofií zaměstnanců školy je vést děti krásnou krajinou dětství a seznamovat je se všemi rozmanitostmi života. Hrou a praktickými činnostmi děti rozvíjet, učit je kompetencím potřebným pro další fungování ve společenství vrstevníků i dospělých.

První záznam o kolektivní předškolní výchově a mateřské škole v Hostivici je z roku 1946. Podle historiků byly využívány z počátku různé budovy, později byla zřízena 1. mateřská škola v Hostivici, ulice Československé armády a 2. mateřská škola v Litovicích, ulice Sportovců.

V srpnu 1986 se obě školy sloučily v novostavbě v Litovické ulici 107. Zde byly dva pavilony se čtyřmi třídami a 120 dětmi; tento stav trval do r. 2006. V hospodářském pavilonu, který je propojen spojovací chodbou, se nachází kuchyně, prádelna a kanceláře.

Tyto budovy se staly základem dnešního komplexu nové mateřské školy. Byly zrekonstruovány a na ně v roce 2006 přistavěny další dvě třídy, které rozšířily mateřskou školu na šest tříd s kapacitou 150 dětí. Tento počet míst však byl stále nedostatečný a tak v roce 2011 došlo k dalšímu rozšíření - ve střední části školy směrem do zahrady byly vybudovány další dvě třídy. Kapacita objektu v Litovické ulici je tedy v současnosti 200 dětí v 8 třídách. Další předškolní vzdělávání pro 60 dětí provozuje mateřská škola ve třech třídách na detašovaných pracovištích: jedna třída v místnosti novostavby základní školy U Zámecké zdi a dále 2 třídy v pronajatém objektu bývalé soukromé školky K Višňovce. Celková kapacita Mateřské školy Hostivice je tedy 260 dětí.

Mateřské školy byly vždy hojně využívány a pamětníci se shodují na skutečnosti, že v dobách minulých i v současnosti kapacita velkému zájmu spíše nestačila. (Web MŠ Hostivice)

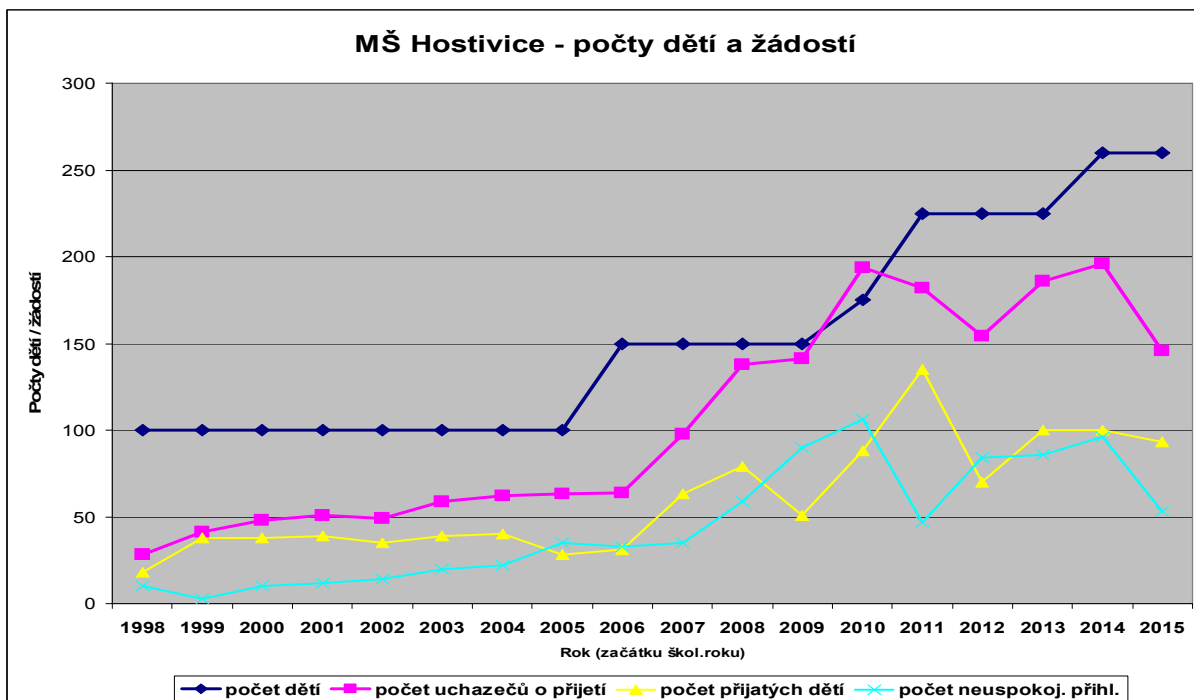
Tab. 2 Statistika Mateřské školy Hostivice: počty dětí, tříd, pedagogických pracovníků a žádostí (přijatých/neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16. Zdroj dat: MŠ Hostivice, osobní rozhovor s ředitelkou školy.

školní rok	počet tříd	počet PP/ přepočteno na úvazky	počet dětí	počet uchazečů o přijetí	počet přijatých dětí	počet neuspokoj. uchazečů	počet odkladů ŠD
1998/1999	4	6,5	100	28	18	10	
1999/2000	4	6,5	100	41	38	3	
2000/2001	4	7	100	48	38	10	
2001/2002	4	7	100	51	39	12	
2002/2003	4	7	100	49	35	14	
2003/2004	4	7	100	59	39	20	
2004/2005	4	7	100	62	40	22	
2005/2006	4	7	100	63	28	35	
2006/2007	6	11,3	150	64	31	33	
2007/2008	6	11,5	150	98	63	35	
2008/2009	6	11,5	150	138	79	59	
2009/2010	6	11,48	150	141	51	90	
2010/2011	7	12,15	175	194	88	106	
2011/2012	9	16,97	225	182	135	47	
2012/2013	9	16,92	225	154	70	84	
2013/2014	9	17,11	225	186	100	86	20
2014/2015	11	16,97	260	196	100	96	19
2015/2016	11	19,64	260	146	93	53	11

Město Hostivice reagovalo na vzrůst poptávky po umístění dětí v MŠ několika navýšeními kapacity mateřské školy - přístavbami a v posledních letech i pronájmem dalšího objektu. Kapacita tak vzrostla ze 4 tříd (100 dětí) na více než 2.5 násobek, tj. na 260 dětí v 11 třídách. Ani tento nárůst však plně nepokrývá poptávku. Počet žádostí o umístění dětí v MŠ v rekordním roce 2010 dokonce převýšil celkovou kapacitu mateřské školy a více než polovina žádostí nebyla uspokojena. Několika skokovými navýšeními kapacity se vždy jednorázově podařilo snížit počet neuspokojených žádostí, přetlak poptávky však stále trvá.

Do určité míry se na něm může podílet i zájem uchazečů z okolních obcí, včetně tzv. "haló efektu", kdy pod dojmem nedostatku míst podávají rodiče násobně více žádostí s nadějí, že uspějí s umístěním dítěte třeba ve vzdálenější obci.

Graf 6. Statistika Mateřské školy Hostivice: vývoj celkového počtu uchazečů o přijetí (přijatých / neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16.

4.2.2 Mateřská škola Jeneč

Mateřská škola Jeneč je detašované pracoviště právního subjektu Základní škola a Mateřská škola Jeneč, okres Praha – západ, jehož zřizovatelem je Obecní úřad Jeneč.

Budova Mateřské školy je přízemní, zděná stavba ze 70. let minulého století s plochou střechou se dvěma propojenými pavilóny. Prostor pro hru dětí rozšiřují výklenky, které zajišťují dostatek světla ve třídách. Zázemí pro pedagogické pracovnice poskytuje kancelář školy.

V budově MŠ se nachází kuchyně, která zjišťuje přípravu jídel i pro místní ZŠ, prádelna a byt správce. (Web MŠ Jeneč)

Budova MŠ je umístěna v klidné části obce, je obklopená zelení a přilehlou zahradou s herními prvky (pískoviště, prolézačky, skluzavka, houpačky apod.).

MŠ Jeneč je dvojtřídní s celkovou kapacitou 48 dětí.

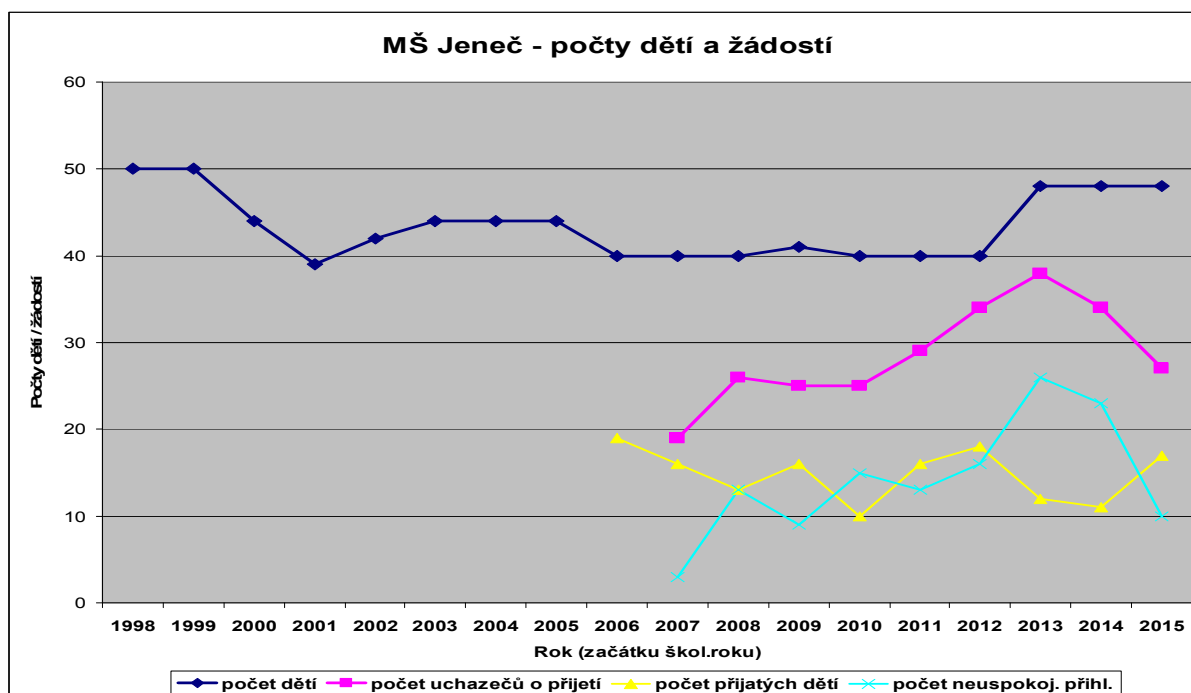
O děti pečují čtyři pedagogické pracovnice. Jejich profesní vizí je, aby MŠ Jeneč byla útulným a bezpečným místem se zákoutími pro hru, zábavu, plnění povinností i práci, kde je nablízku moudrý a laskavý dospělý, který kdykoliv ochotně a rád pomůže.

V Mateřské škole Jeneč je budována atmosféra solidarity, bezpečnosti a autonomie dítěte, prostřednictvím rozšiřování poznatků, zkušeností, dovedností a zvyků je napomáháno rozvoji osobnosti, děti jsou podporovány v budování vztahu k přírodě, poznávání krás přírody, složitosti přírodních jevů a jejich propojenosti, je upřednostňován rozvoj citových, sociálních a volných vazeb dítěte, je omezována formální příprava na školu, děti jsou připravovány na roli školáka. (Školní vzdělávací program MŠ Jeneč, 2015, s. 4)

Mateřská škola v obci Jeneč byla otevřena v říjnu roku 1939, obec Jeneč ponese věčné náklady spojené se zřízením a vydržováním školy, zatím co náklady osobní převezme Zemská školní rada v Praze. (Kronika MŠ Jeneč)

Nově ustavená mateřská škola byla umístěná v přízemí budovy Obecné školy Jeneč a sloužila až do roku 1977. Školní rok 1977/1978 byl zahájen v původních prostorách, ale již v říjnu 1977 byla slavnostně otevřena nová účelová budova mateřské školy s přilehlou zahradou. Mateřská škola v nově zbudovaných prostorách byla dvojtřídní, s vývařovnou, prádelnou a bytem správce.

Graf 7. Statistika Mateřské školy Jeneč: vývoj celkového počtu uchazečů o přijetí (přijatých / neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16.

Budova a její okolí včetně zázemí v průběhu let procházela rozličnými úpravami a vylepšováním, zásadní rekonstrukce proběhla ve dvou etapách. O prázdninách 2012 proběhla výrazná rekonstrukce a modernizace školní kuchyně, které předcházela rekonstrukce elektroinstalací. O prázdninách 2013 proběhla velkorysá rekonstrukce hygienického zázemí dětí i personálu, budova získala sedlovou střechu. Díky rekonstrukci interiéru došlo k navýšení počtu dětí v mateřské škole o 8 dětí. Následující prázdniny přinesly budově školy zateplení, novou omítku a nově upravené přístupové cesty.

V současné době mateřská škola poskytuje pro předškolní vzdělávání velice příjemné prostředí, které odpovídá všem legislativním požadavkům. (Kronika MŠ Jeneč).

Tab. 3 Statistika Mateřské školy Jeneč: počty dětí, tříd, pedagogických pracovníků a žádostí (přijatých/neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16. Zdroj dat: MŠ Jeneč, statistika autorky

školní rok	počet tříd	počet PP/ přepočteno na úvazky	počet dětí	počet uchazečů o přijetí	počet přijatých dětí	počet neuspokoj. uchazečů	počet odkladů ŠD
1998/1999	2		50				
1999/2000	2		50				
2000/2001	2		44				
2001/2002	2		39				
2002/2003	2		42				
2003/2004	2		44				
2004/2005	2		44				
2005/2006	2		44				
2006/2007	2		40		19		
2007/2008	2	3,55	40	19	16	3	
2008/2009	2	3,55	40	26	13	13	
2009/2010	2	3,55	41	25	16	9	
2010/2011	2	3,55	40	25	10	15	
2011/2012	2	3,55	40	29	16	13	
2012/2013	2	3,55	40	34	18	16	3
2013/2014	2	3,55	48	38	12	26	4
2014/2015	2	3,64	48	34	11	23	4
2015/2016	2	3,91	48	27	17	10	4

I v Jenči lze cca od r. 2008 sledovat trvalý převis poptávky po umístění dětí v MŠ. Kapacita mateřské školy zde byla navýšena v r. 2013 díky rekonstrukci o 20%, při

zachování počtu 2 tříd. Tím lze zřejmě částečně pokrýt špičkovou poptávku, která má nyní lehce klesající trend. I zde se projevuje dílčí zájem o umisťování dětí bydlících mimo obec, částečně také díky sídlům významnějších zaměstnavatelů na katastru obce.

4.3 Soukromé mateřské školy v Hostivici

V obci Jeneč se nevyskytují soukromá předškolní zařízení, další popis bude proto zaměřen pouze na Hostivici.

Na katastru města Hostivice vznikla řada dalších subjektů poskytujících předškolní vzdělávání. Vznik těchto zařízení byl vyvolán neustále rostoucí poptávkou po přijetí do veřejné mateřské školy ve městě, jejíž kapacita v průběhu posledních let přes neustálé dobudovávání tříd stávající mateřské školy nedostačovala.

V současné době je v Hostivici vedle veřejné mateřské školy provozována soukromá Mateřská škola Veselý domeček, Mateřská škola Fíček, Školka Na Výhledu, Mateřská škola Sluníčko, Církevní mateřská škola Směrovka a Lesní školka Enviklub Hurá ven.

Vedle těchto iniciativ lze dohledat i subjekty, které se zabývají hlídáním dětí na bázi živnostenské (např. Dětský koutek Opičky).

Roku 2010 byla v Hostivici založena **MŠ Fíček**. *Jedná se o školu soukromého zřizovatele pro děti zpravidla od 3 do 6 let, zařazená do rejstříku škol a školských zařízení. Nachází se v krásném prostředí u lesa s velikou zahradou. V MŠ je kladen důraz na láskyplnou péči, rozvoj tvůrčího a komunitního prostoru spolupráce žáků, učitelů i rodičů.* (Mateřská škola Fíček, webové stránky).

Školka Na Výhledu se nachází v rodinném řadovém domku v Hostivici. Jedná se o školku rodinného typu. Jak se lze dočíst na webových stránkách školy, věnují se dětem od útlého věku v klidném prostředí a v malém kolektivu. Seznamují je s novými poznatky o okolním světě, učí je základním návykům, rozvíjejí osobnost po hudební, pohybové, výtvarné a sociální stránce, ale též nechávají prostor pro vlastní hry a záliby. Školka je zařízení tak, aby se v ní děti cítily příjemně a pohodlně. Herna má spoustu hraček a didaktických pomůcek. Přáním pedagogických pracovníků je, rodičům vytvořit podmínky pro snadnější sladění pracovního a rodinného života, a dětem zajistit nové a obohacující zážitky a zkušenosti. O děti se stará zkušený personál s pedagogickým a zdravotním vzděláním s dlouholetou praxí. (Školka Na výhledu, webové stránky.)

Mateřská škola Veselý domeček nabízí péči a vzdělávání předškolních dětí. Panuje zde přátelská rodinná atmosféra s maximálním individuálním přístupem k dítěti, který zajišťuje, že se zde děti cítí dobře a jsou velmi spokojené (na jednoho dospělého připadá 3 – 5 dětí). Nedílnou součástí strategie této mateřské školy je úzká spolupráce s rodiči. Pedagogické pracovnice se snaží o maximální vzájemnou informovanost o rozvoji, prospívání a učebním pokroku dítěte. (Veselý domeček, webové stránky)

Mateřská škola Sluníčko v Hostivici je soukromá školička pro děti předškolního věku. Poskytuje měsíční, denní i hodinovou péči o předškolní děti, profesionální a kvalifikovaný přístup, rodinné prostředí, hygienické, udržované a bezpečné zázemí, má zajištěné stravování. Školka vlastní velkou zahradu upravenou pro děti (pískoviště, domeček, skluzavky) a nově ke sportovnímu vyžití dětí slouží víceúčelové hřiště (fotbal, tenis, odražedla), které se v zimě promění v ledovou plochu. Na webových stránkách školy se dále dozvídáme, že: *Naším cílem je vytvářet pro vaše děti takové prostředí, ve kterém se budou cítit dobře a spokojeně. Osvojí si základní znalosti a dovednosti, základy předškolního učiva, mimo jiné budeme rozvíjet hudební, taneční, výtvarné a další schopnosti dětí, ale zároveň nebudou do ničeho nuceny.* (Sluníčko Hostivice, webové stránky)

Církevní mateřská škola Směrovka v Hostivici je mateřská škola s celodenním provozem podporující integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a inkluzi dětí různých národností v heterogenních skupinách s návazností na 1. stupeň základní školy. Zřizovatelem je Náboženská obec Církve československé husitské v Hostivici. Název SMĚROVKA symbolizuje základní myšlenku projektu - společné snažení nasměřované k jednomu cíli s vědomím sounáležitosti s ostatními, důležitosti schopnosti vzájemného soužití, respektu, tolerance, schopnosti komunikace a kooperace. Mateřská škola naváže na 1. stupeň ZŠ. Mateřskou a základní školu spojuje společné kurikulum. Předškolním dětem umožňuje tento typ školy zahájit a naplňovat povinnou školní docházku v prostředí, které znají, se stejnými základními pravidly, se stejnými rituály, mezi stejnými kamarády. V souladu s projektem školy a s cíli předškolního vzdělávání pracuje škola ve věkově smíšených skupinách. Škola sídlí v budově ve vlastnictví NO v centru Hostivice s prostornou a vzrostlou zahradou. (Sbor CČSH Hostivice, webové stránky)

V neposlední řadě funguje a má řadu příznivců v podobě umístěných dětí **Dětský lesní klub Hurá ven**, provozovaný zapsaným spolkem EnviKlub Hurá ven od r. 2014. *Lesní*

mateřská škola je druhem předškolního vzdělávacího programu, v němž se naprostá většina aktivit odehrává venku, děti si hrají a „učí“ se za každého počasí v lese, v krajině, v prostředí, které bylo po staletí pro dětské hry přirozeným. Pro děti je připravován bohatý program na celý týden, každý týden jsou jiné téma, kterým se zabývají. Téma vždy zahrnuje pohybovou, uměleckou a dramatickou část v dané dny. Hodně se zde zpívá a hodně si děti hrají a u toho všeho se vzdělávají. Dopoledne tráví děti v lese a odpoledne po odpočinku na pozemku lesního klubu. Jako zázemí slouží malá jurta. Dětský lesní klub v Hostivici je inspirován lesními mateřskými školami. Výchovně vzdělávací proces v klubu je pevně zakotven v pedagogických programech Začít spolu, Waldorfská pedagogika a Montessori pedagogika. Nedílnou součástí je projektové a kooperativní vyučování. (EnviKlub Hurá ven, webové stránky).

V Hostivici je součástí aktivit, které rozšiřují a doplňují spektrum činností pro předškolní děti a jejich rodiče, také **Rodinné centrum zaHRÁTka**. Toto centrum do určité míry a ve specifických podmínkách rovněž supluje nedostatek kapacit ve veřejném preprimárním vzdělávání. Jedná se o *spolek (původně občanské sdružení), který zahájil svou činnost 22.9.2008. Soustřeďuje se zejména na provozování rodinného centra, nabízejícího program dětem i rodičům. Snaží se maximálně využívat časovou i prostorovou kapacitu centra, a tak se zde každý den něco děje. Dopoledne nabízí většinou program pro rodiče s dětmi, které nenavštěvují MŠ, a to buď z důvodu, že jsou zatím příliš malé nebo tam pro ně nezbyvá místo. Odpoledne sem mohou přijít i školáci s doprovodem (volná herna, keramika, korálkování, francouzština, angličtina). Večery jsou vyhrazeny dospělým (počítačové kursy, orientální tance, cvičení), a to nejen rodičům, ale i široké veřejnosti, i když je zatím zde tráví převážně maminky na rodičovské dovolené. Jedná se o dobrovolnou neziskovou organizaci, proto rádi uvítají jakýkoliv finanční či věcný dar. Rodinné centrum zaHRÁTka je registrováno v Síti mateřských center. (ZaHRÁTka, webové stránky)*

Vedle výše jmenovaného mateřského centra je v Hostivici provozován **Dětský klub Klubičko**. Je určen pro děti starší dvou let, pokud pobyt bez rodičů zvládnou a bude jim přínosem. Svou povahou je Klubičko přímo předurčeno pro děti rodičů, kteří potřebují či si přejí svěřit své dítě do péče na kratší dobu, a také pro děti, které se odloučení od svých blízkých a komunikaci se skupinou vrstevníků a paní učitelkou teprve učí. Pobyt je omezen na 3 hodiny dopoledne, není tedy pro děti natolik náročný jako pobyt celodenní a přesto naprosto dostačující k upevňování jejich samostatnosti. (Klubičko, webové stránky)

Tab. 4 Přehled mateřských škol v Hostivici, stav dle školního roku 2015/16. Zdroj: Rejstřík škol MŠMT, průzkum autorky.

Název	Adresa (Hostivice)	Zřizovatel	IZO	Činn. od	Rejstř. od	Max. dětí	ŠJ/ výdej
Mateřská škola Hostivice	Litovická 107 U Zámecké zdi 1704 K Višňovce 1389	Město Hostivice	107516675	1996	2005	260	235 +35
Mateřská škola Fíček	U chobotu 1212	s.r.o.	181020912	2010	2010	22	22
MŠ Pohádka Hostivice činn.ukončena	K Višňovce 1389	s.r.o.	181021102	2010	2010	37	40
Mateřská škola Směrovka	Čsl. armády 19	Náb.obec Církve českosl. husitské	181073188	2015	2015	24	24
Mateřská škola Sluníčko	Žďárského 2103	živnostenské oprávnění	-	2014	-	11	11
Veselý domeček	Mírová 756	živnostenské oprávnění	-	2008	-	prům. 15	15
Školka Na Výhledu	Na Výhledu 1447	živnostenské oprávnění	-	2011	-	25	25
Lesní klub Hurá ven	Na Hrázi	spolek EnviKlub Hurá ven	-	2014	-	kolísá	vlastní strava

Motivací vzniku těchto subjektů lze vysledovat několik.

Na základě osobních rozhovorů autorky práce s provozovatelkami soukromých subjektů je možno tyto motivy rozdělit do tří základních skupin:

1. snaha navýšit kapacity předškolního vzdělávání v dané oblasti (Veselý domeček, Fíček)
2. realizovat své vlastní profesní (pedagogické a řídicí) ambice (Sluníčko, Na Výhledu)
3. rozšířit vzdělávací nabídku ve specifické oblasti (církevní MŠ Směrovka, Lesní klub Hurá ven)

Tato diferenciací nabídky byla způsobena nejen nárůstem v dané věkové kohortě, který byl odrazem nárůstu výstavby v dané oblasti a rozšířením spektra zájemců o předškolní vzdělávání, ale i tendencemi realizovat se na poli předškolního vzdělávání a tím se podílet na rozvoji vzdělanosti.

Oblast navyšování kapacit předškolního vzdělávání v obci Jeneč neprošla ve srovnání se situací v hostivické mateřské škole tak bouřlivým vývojem.

V důsledku nedostatečné kapacity došlo v Mateřské škole Jeneč v roce 2014 k rekonstrukci hygienického zařízení dětí z rozpočtu zřizovatele. Tím byla navýšena kapacity mateřské školy, která je součástí subjektu ZŠ a MŠ Jeneč, o osm míst. Nevznikla tedy ani jedna nová třída. Z výše uvedeného je patrné, že myšlenky a doporučení Dlouhodobých záměrů

rozvoje vzdělávání MŠMT, potažmo Středočeského kraje byly akceptovány pouze částečně a situace při umísťování dětí do této mateřské školy je méně uspokojivá.

Ačkoliv navyšování kapacity veřejné Mateřské školy Hostivice neustále probíhá realizováním koncepčních kroků zřizovatele školy – města Hostivice: dobudování kapacit přístavbami, výpůjčkou odpovídajících prostor v budově Základní školy Hostivice, pronájmem další budovy, plánovanou dostavbou na pozemku MŠ, přesto je počet neuspokojených uchazečů stále výrazný.

4.4 Perspektivy dalšího vývoje

Pro posouzení očekávaného zájmu o umístění v dotčených mateřských školách byly získány z evidence obyvatelstva počty dětí s trvalým bydlištěm narozené v r.2013, 2014, 2015, které jsou uvedeny v následující tabulce č.

Tab. 5 Děti narozené v jednotlivých letech s trvalým bydlištěm v Hostivici a v Jenči.

Rok narození / Počet dětí s trvalým bydlištěm v obci	2013	2014	2015
Hostivice	88	96	73
Jeneč	14	11	9

Na základě údajů z tabulky je patrný lehký pokles počtu dětí ve zmíněných populačních ročnících ve zmíněných obcích. Finální čísla zájemců o zápis do mateřských škol mohou být zvýšena o další nově přistěhovalé, či případně o zájemce z okolních obcí. Je však pravděpodobné, že při zachování kapacit, které byly uvedeny v kapitole 4. 2, bude v následujících letech kapacita dotčených mateřských škol dostačující. Dílčím způsobem e ještě mohou projevit zbytky akumulovaného „dluhu“ z předchozích období, kdy se nedařilo umísťovat děti již od tří let věku, ale až obvykle děti čtyřleté a starší.

Podle charakteru a socioekonomického statusu v těchto obcích nepřinese povinný poslední ročník mateřské školy výraznější výkyv v počtu žádostí o přijetí, neboť naprostá většina dětí pětiletých již dnes dané mateřské školy navštěvuje.

Dílčí snižování populačního růstu dnes není natolik výrazné, jako tomu bylo v 90. letech. Zároveň lze očekávat postupné snižování věkové hranice pro zákonem zaručené přijetí do spádové mateřské školy. Lze proto předpokládat, že současné v předchozích letech navýšené kapacity mateřských škol budou v následujících letech efektivně využity. Pokud se v některých lokalitách nepředpokládá masivní bytová výstavba, nebude zřejmě potřeba současné kapacity dále navyšovat, ale případný očekávatelný budoucí útlum by měl být jen velmi pozvolný.

5 Diskuse výsledků a perspektiv

Ačkoliv strategické materiály, vznikající na různých koncepčních úrovních, přinášejí ve větší (na úrovni MŠMT) či menší (krajský úřad) míře návrhy a koncepční řešení v oblasti předškolního vzdělávání, přesto situace v předškolním vzdělávání není uspokojivá. Tato skutečnost se projevila zejména v nedostatečných kapacitách mateřských škol v posledním desetiletí, a to nejen ve sledovaném regionu. Projevem těchto nežádoucích skutečností se jeví především vysoký počet neuspokojených žádostí o přijetí do mateřské školy.

Tento znepokojivý stav, tzn. značné, pouze mírně klesající procento neuspokojených uchazečů o přijetí do obou dotčených mateřských škol, je způsoben celou řadou rozličných faktorů. Mezi tyto faktory mimo jiné patří:

- demografické a urbanistické faktory
- reflexe strategických dokumentů v praxi
- duplicitně podávané žádosti o přijetí
- odklady školní docházky

Mezi nejmarkantnější faktory patří podle všech ukazatelů nedostatečná reflexe demografických a urbanistických předpovědí v daném regionu, které byly na republikové úrovni, jak ukazuje analýza republikových dokumentů, dostatečnou měrou avizovány a na krajské úrovni v menší míře akceptovány. Tyto statistické a prognostické údaje byly v předchozích obdobích na krajské úrovni nedostatečně rozpracovány tak, aby terén, tj. zřizovatelé a ředitelé škol, mohl pružně reagovat na vzniklou situaci.

Nad rámec této závěrečné práce je rovněž otázkou k zamyšlení, jakou měrou jsou s těmito dokumenty ředitelé a zřizovatelé všech škol seznámeni a jakou měrou se tyto strategické materiály promítají do jejich koncepční práce.

Dalším důvodem pro trvale vykazovaný vysoký počet neuspokojených žádostí o přijetí do předškolního vzdělávání je podávání duplicitních, často i vícenásobných přihlášek. Toto vícenásobné podávání přihlášek pramení často z obavy zákonných zástupců před nepřijetím svého dítěte do mateřské školy obecně. Zákonní zástupci hledají místo pro své dítě často v širším okolí svého bydliště, mnohdy i svého pracoviště. Důvodem jsou mimo touhy po včasném začlenění svého dítěte do kolektivu vrstevníků s odborným pedagogickým vedením rovněž důvody ekonomické a profesní. Umístění dítěte v mateřské

škole umožňuje oběma rodičům zapojit se do pracovního procesu a tím zvýšit ekonomický status rodiny a často i profesní a případně kariérový růst.

Zde by mohlo napomoci novelizací školského zákona navrhované vytvoření spádových obvodů mateřských škol. Inspirací a vzorem může být model, jakým to již funguje v sektoru základních škol.

Nemalou měrou, a to zejména ve sledovaném regionu, se na počtu neuspokojených žádostí o přijetí do mateřské školy podílí vysoký počet přiznaných odkladů školní docházky. Zde se nabízí celá řada vysvětlení tohoto jevu. Odklady školní docházky jsou přiznávány na základě žádosti zákonných zástupců. Tato žádost musí být podpořena dvěma odbornými posudky, např. pediatra, odborných pracovníků speciálně pedagogického centra či pedagogicko-psychologické poradny, které vznikají na základě odborného vyšetření školní zralosti. Tato vyšetření pozitivně prokáží nezralost sledovaného dítěte ke školní docházce.

Zákonní zástupci dětí se k posouzení školní zralosti uchylují z celé řady objektivních, ale bohužel i subjektivních důvodů. Mezi objektivní důvody žádostí o posouzení školní zralosti patří prokazatelná, často mateřskou školou deklarovaná nezralost dítěte v některé z oblastí složek vývoje dítěte, dále pak rozličná postižení či nerovnoměrnosti, případně opoždění ve vývoji dětí.

Mezi subjektivní důvody patří často pohodlnost rodičů, snaha rodičů tzv. „prodloužit dětem dětství“ a obava rodičů před školním neúspěchem svých dětí po nástupu do základní školy. Tato obava může být způsobena různými skutečnostmi. Patří sem např. vzdělávací styl některých základních škol, případně obavy z kázeňských problémů dětí, které mohou být důsledkem nevhodné výchovy v rodině.

I v oblasti spolupráce mateřských škol se školskými poradenskými centry či pedagogicko-psychologickými poradnami by měla avizovaná novelizace školského zákona přinést užší spolupráci a tím i předcházení zbytečným odkladům školní docházky.

Novelizace školského zákona by měly přinést přímé propojení škol a poradenských zřízení, spolupráci v oblasti diagnostiky, ale i v oblasti praktické, tj. např. zapůjčením odborných publikací, pomůcek a zařízení. Zde lze spatřovat prostor pro zvyšování kvality a efektivnosti předškolního vzdělávání.

V této oblasti lze doufat ve zlepšení díky plánovanému Operačnímu programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), jehož součástí jsou i připravované šablony na podporu

společného vzdělávání. Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) je víceletým tematickým programem v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. V rámci tohoto programu je možné v období 2014 - 2020 čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie (EU).

Cílem OP VVV je přispět k posunu České republiky směrem k ekonomice založené na vzdělané, motivované a kreativní pracovní síle, na produkci kvalitních výsledků výzkumu a jejich využití pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR. (MŠMT, 2016)

Tento program se zaměřuje na zvýšení kvality vzdělávání, měl by snížit rizika vzdělávacích neúspěchů mladých lidí a podporuje zkvalitnění odborné přípravy.

Mezi jednu z věcných prioritních os OP VVV patří Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání (ESF). Tato osa je mimo jiné zaměřena na vzdělávání k sociální integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a na zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na ZŠ.

Rovněž Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání Středočeského kraje tuto problematiku akcentuje. Tento záměr ve spolupráci s MŠMT má za cíl podporovat vznik míst pro asistenty pedagoga také u dětí předškolního věku a v rámci podpory inkluze plánuje zřídit v Pedagogicko-psychologické poradně Středočeského kraje půjčovnu kompenzačních pomůcek dle prováděcího předpisu MŠMT.

Připravovaná novelizace školského zákona také hovoří o zavedení povinného posledního ročníku mateřské školy. Tato skutečnost přinese do života mateřských škol řadu nových aspektů.

Uzákonění této povinnosti by mělo alespoň na poslední rok před nástupem do základní školy přivést do mateřských škol děti ze sociálně, materiálně, případně kulturně a jazykově znevýhodněného prostředí. Tím, že děti z těchto oblastí budou navštěvovat mateřské školy, může docházet ke snížení počtu odkladů školní docházky. Případně toto opatření může oddálit hrozbu školního neúspěchu těchto dětí v důsledku zvýšené systematické předškolní přípravy absolvováním poledního ročníku v mateřské škole. Tím lze přispět k nastartování efektivního vzdělávací cesty, která by mohla vést až k obecně žádoucímu celoživotnímu učení.

6 Závěr

Diplomová práce vychází ze strategických materiálů EU a koncepčních materiálů MŠMT v oblasti preprimárního vzdělávání a zabývá se mírou jejich rozpracování do krajské úrovně, konkrétně dlouhodobých záměrů rozvoje vzdělávání Středočeského kraje z let 2012 a 2016.

V teoretické části práce jsou vyzdvíženy zásadní myšlenky, které jsou těmto materiálům společné:

- kvalitní a dostupné preprimární vzdělávání představuje zásadní období pro nastartování úspěšného procesu celoživotního učení
- kvalitní vzdělání, počínaje předškolním obdobím, je zvyšuje v dospělosti šance na lepší uplatnění na trhu práce
- všeobecně dostupné a kapacitně dostačující předškolní vzdělávání v kvalitě umožňuje včasný návrat rodičů do pracovního procesu a tím k možnosti lepšího ekonomického zabezpečení jednotlivých rodin

Tyto koncepční snahy jsou v práci porovnávány s mírou akceptace na krajské úrovni a v terénu. Jsou vztaženy k typickým charakteristikám sledovaného regionu, ke kterým patří mimo jiné demografická situace, vznik soukromých zařízení pro péči a vzdělávání dětí předškolního věku, a další.

Demografická situace ve Středočeském kraji v posledních dvou desetiletích prošla specifickým vývojem, kdy po počátečním poklesu porodnosti v polovině 90. let nastává trvalý a akcelerovaný růst porodnosti kombinovaný s přistěhováváním, zvláště pak v suburbanizovaném okolí hlavního města, případně dalších významných měst kraje. Lokálně tak vznikly kritické situace při uspokojování žádostí o přijetí dětí do mateřských škol daného regionu.

Doprovodnými jevy tohoto stavu byly například vznik soukromých ekonomických subjektů nabízejících dílčí vzdělávání a péči o děti předškolního věku a umělý haló efekt vícenásobných žádostí o přijetí do veřejných mateřských škol.

Na mnoha místech byla tato situace řešena často až následně, a to postupným navyšováním kapacit ve stávajících objektech, přístavbou, případně i výstavbou nových mateřských škol. Zde se nabízí úvaha k zamyšlení, zda výše jmenované strategické

materiály neměly s myšlenkami na navyšování kapacit v mateřských školách přijít v dřívějších letech a materiálech.

Tyto efekty se nejvýrazněji projevily zejména v částech kraje těsně souvisejících s hlavním městem, případně většími městy kraje.

V případové studii byla podrobně rozebrána situace dvou, ač lokálně blízkých mateřských škol, přesto díky odlišnému vývoji suburbanizace i charakteru koncepční práce zřizovatele značně rozdílných.

Je otázkou k zamyšlení, zda lze jednotlivé úrovně – ministerstvo, krajský úřad, obecní úřad, efektivním způsobem provázat, aby koncový příjemce, tj. v tomto případě konkrétní mateřská škola, získal informace reálné, konkrétní a především s předstihem, aby mohlo vedení škol na vzniklou situaci, případně změnu, účelně reagovat.

Jak vyplývá z nejnovějších demografických údajů, vrchol populační a pravděpodobně i suburbanizační vlny se již začíná snižovat, zároveň se očekávají účinky politických rozhodnutí typu povinného zajišťování přijetí pro postupně se snižující věkovou kohortu. Tato situace vytváří nové výzvy a příležitosti, na něž budou muset zřizovatelé mateřských škol v nejbližších letech reagovat.

V návaznosti na společenskou situaci a rozpracování nadřazených strategií by měly pomáhat Dlouhodobé záměry rozvoje vzdělávání krajů v koncepční činnosti na lokální úrovni. V textu práce byly podrobněji diskutovány dokumenty Středočeského kraje z let 2012 a 2016, na nichž je patrná reakce na vývoj demografické a společenské situace regionu. Tyto dokumenty našly v praxi jednotlivých mateřských škol různou míru akceptace. Míra dopadu a uplatnění v terénu se však dle místních podmínek lišila, též v závislosti na schopnostech, možnostech, koncepční orientaci a vůli jednotlivých zřizovatelů mateřských škol.

Z výsledků šetření je jasné, že chybí provázanost jednotlivých stupňů řízení. Je patrné, že koncepce krajského úřadu bývá vzdálena realitě obce, a tím i realitě školy. Studium krajských materiálů jednoznačně ukazuje skutečnost, že na krajské úrovni často chybí efektivní a citlivé řízení předškolního vzdělávání.

Autorka práci si je vědoma, že podle školského zákona jsou strategie a pravomoci pro krajské, městské i obecní úřady jasně definované, z vlastního šetření je však patrné, že tyto strategie, pravomoci a především jejich aplikace není ve sledovaném regionu nastaveno

efektivně. Tato skutečnost se odráží v několikaletých nedostatečných kapacitách dotčených mateřských škol. Tato skutečnost může mít dopad rovněž v míře efektivity využívání finančních prostředků ze všech úrovní – MŠMT, kraj, obec.

Nadějí a možnou cestou pro řešení této situace může být mimo jiné vytváření tzv. místních a krajských akčních plánů, které umožní odtrhnout od lokálních zájmů a lokálního nastavení řízení a zřizovatelských kompetencí ve vztahu k předškolnímu i základnímu vzdělávání.

Seznam použité literatury

Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji.

[online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/koncepcni-materialy>

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020. MŠMT. 86 s. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3>

EnviKlub Hurá ven. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://hura-ven.cz/>)

EVROPSKÁ KOMISE: *Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny naše děti*. Sdělení Evropské Komise KOM (2011) 66 v konečném znění, Brusel 17. 2. 2011 [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52011DC0066>

GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HÁŠKOVÁ, H., SAXONBERG, S.: *Péče o nejmenší. Boření mýtů*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2012. 199 s. ISBN 978-80-7419-114-5.

KALOUS, J. *Využití statistiky v pedagogickém výzkumu*. In: SKALKOVÁ, J., aj. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1983.

Klubíčko. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.klubicko-hostivice.cz/prakticke/deti-a-ucitel/>)

Kronika MŠ Jeneč. Mateřská škola Jeneč. Interní dokument, nepublikováno.

Mateřská škola Fíček. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.msfacek.cz/ficek/>

Mateřská škola Hostivice. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://ms.hostivice.cz/>

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P. (editoři): *Populační vývoj v zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace*. Analytické texty k souboru specializovaných map. Projekt Technologické agentury ČR TD010049. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2013 [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/suburbanizace>.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz.a rozšíř. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6

Sbor CČSH Hostivice. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://sbor-hostivice.webnode.cz/cirkevni-materska-skola-smerovka/vzdelavaci-plan/>

Sluníčko Hostivice. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.slunickohostivice.cz/>

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. MŠMT, 52 s. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

Statistická ročenka Středočeského kraje - 2015. Český statistický úřad: [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-stredoceskeho-kraje-2015>

Statistické ročenky školství – výkonové ukazatele. Ústav pro informace ve vzdělávání: [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

SVĚTLÍKOVÁ, B.: Komparace dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje krajů České republiky. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2012. 86 s.

Školka Na výhledu. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z http://www.skolkanavyhledu.cz/?page_id=29

Školní vzdělávací program MŠ Jeneč. Základní škola a Mateřská škola Jeneč, 2015. Interní dokument, nepublikováno.

ŠOJDROVÁ, M. et al.: *Rovný přístup ke vzdělávání v České republice: situace a doporučení*. Praha: Česká školní inspekce, 2014, 60 s. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1432571599.pdf>

Územně-analytické podklady hlavního města Prahy. Institut plánování a rozvoje hl.m.Prahy, 2014. [online]. [cit. 2016-03-24] Dostupné z: <http://uap.iprpraha.cz/>.

Veřejná databáze - sekce 33 Školství, kultura, zdravotnictví. Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-24] Dostupné z http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=17&

Veselý domeček. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://veselydomecek.skolkacek.cz/neco-malo-o-nas/>.

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji za školní rok 2013/2014 (2015). [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/koncepcni-materialy>

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2014/2015, Česká školní inspekce, 2015. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-za-skolni-%281%29>

ZaHRÁTka. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://zahratka.cz/o-nas/prinos-rodinneho-centra/>

Základní škola a Mateřská škola Jeneč. Webové stránky. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.skola-jenec.cz/>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>

Zpráva o průběhu veřejné diskuze a výzkumu postojů odborné veřejnosti. Překonávání školního neúspěchu v České republice. Česká školní inspekce. 23 s. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/292a1e46-ea63-4df1-bb52-5614e4c871df>

Zpráva OECD o hodnocení vzdělávání v České Republice. Závěry. OECD, 2012. 21 s. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zprava-oecd-o-hodnoceni-vzdelavani-v-cr>

Seznam grafů

Graf 1. Počet obyvatel a roční přírůstek ve skupině dětí do 1 roku ve Středočeském kraji v letech 1991 - 2015. Zdroj dat: ČSÚ.

Graf 2. Počty mateřských škol, tříd a dětí v běžných třídách MŠ ve Středočeském kraji - školní roky 1991/92 až 2014/15. Zdroj dat: ČSÚ, MŠMT.

Graf 3. Počty dětí ve věkové skupině 3-5let, dětí v MŠ a neuspokojených žádostí do MŠ ve Středočeském kraji - školní roky 1991/92 až 2014/15, s prognózou do 2018. Zdroj dat: ČSÚ, MŠMT.

Graf 4. Přírůstky obyvatelstva v okrese Praha-západ v letech 2008-2014. Zdroj dat: ČSÚ.

Graf 5. Věková pyramida okresu Praha-západ dle sčítání lidu 2011: počty dětí dle věku. Zdroj dat: ČSÚ.

Graf 6. Statistika Mateřské školy Hostivice: vývoj celkového počtu uchazečů o přijetí (přijatých / neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16.

Graf 7. Statistika Mateřské školy Jeneč: vývoj celkového počtu uchazečů o přijetí (přijatých / neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16.

Seznam tabulek

Tab. 1 Vývoj počtu mateřských škol, tříd a počtu dětí v mateřských školách ve Středočeském kraji v období 2010 – 2015. Zdroj dat: ČSÚ.

Tab. 2 Statistika Mateřské školy Hostivice: počty dětí, tříd, pedagogických pracovníků a žádostí (přijatých/neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16. Zdroj dat: MŠ Hostivice, osobní rozhovor s ředitelkou školy.

Tab. 3 Statistika Mateřské školy Jeneč: počty dětí, tříd, pedagogických pracovníků a žádostí (přijatých/neuspokojených) v období školních roků 1998/99 až 2015/16. Zdroj dat: MŠ Jeneč, statistika autorky.

Tab. 4 Přehled mateřských škol v Hostivici, stav dle školního roku 2015/16. Zdroj: Rejstřík škol MŠMT, průzkum autorky.

Tab. 5 Děti narozené v jednotlivých letech s trvalým bydlištěm v Hostivici a v Jenči.

Seznam vyobrazení

Obr. 1. Situace širších vztahů: Hostivice a Jeneč leží v těsné blízkosti západního okraje hlavního města Prahy, na jih od areálu letiště Praha/Ruzyně, poblíž dálnice D6 směr Karlovy Vary. Zdroj: mapy.cz, autorská práva: ©Seznam.cz, ©Openstreetmap, ©NASA.

Obr. 2. Index změny počtu obyvatel v jednotlivých městských částech a obcích v okolí hl.m.Prahy mezi roky 2003-2013. Zdroj: ÚAP – IPR.

Obr. 3. Intenzita bytové výstavby v jednotlivých městských částech a obcích v okolí hl.m.Prahy mezi roky 2004-2013. Zdroj: ÚAP – IPR.

Obr. 4. Fotografie budov mateřských škol v Hostivici (vlevo) a v Jenči (vpravo). Zdroj: webové stránky MŠ Hostivice a ZŠ a MŠ Jeneč.

Seznam zkratek

ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
DZ	Dlouhodobý záměr
EU	Evropská unie
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PP	pedagogický pracovník
PV	předškolní vzdělávání
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠD	školní docházka
ZŠ	Základní škola